

UPLATŇOVÁNÍ
NÁSTROJŮ EU
V OBČANSKÉM
SOUDNICTVÍ

UPLATŇOVÁNÍ NÁSTROJŮ EU V OBČANSKÉM SOUDNICTVÍ

Použití nařízení Rady (ES) č. 2201/2003(EU) o uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovských (Brusel IIa)

Použití nařízení Rady (EU) 2016/1103 provádějícího posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství

Použití nařízení Rady (EU) 2016/1104 provádějícího posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství

Nařízení (EU) 2016/1191 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v EU

Zuzana Fišerová

Tijana Kokić

Institut CEELI a Chorvatská soudcovská unie

Prosinec 2021

Obsah tohoto sdělení vyjadřuje pouze názory autora a je na jeho výhradní odpovědnost. Evropská komise nepřijímá žádnou odpovědnost za případné využití informací v něm obsažených.

OBSAH

Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství a	
Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství	5
Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 („Brusel IIa“)	23
Přeshraniční rozvodové řízení podle nařízení Brusel IIa	43
Nařízení (EU) 2016/1191 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii	51

Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství

a

Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství.

ÚVOD

Amsterodamská smlouva poskytla právní rámec, který umožnil přijetí právních předpisů v oblasti mezinárodního práva soukromého, jež se vyvinuly v samostatnou oblast práva EU propojenou s vnitrostátním právem, která v některých právních oblastech stanoví minimální procesní normy na úrovni EU. Tyto právní předpisy umožňují harmonizaci pravidel důležitých k zajištění právní jistoty a předvídatelnosti, zásady vzájemné důvěry a vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v členských státech, která vznikají v oblasti přeshraniční spolupráce mezi soudy a justičními orgány. Rovnost členských států EU předpokládá jednomyslné uznávání právních nástrojů všech členských států a jejich jednomyslné uplatňování na jejich území. Přesto z tohoto pravidla existují dvě výjimky:

1. Dánsko a Irsko, které mají – na základě dohody s EU v souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie – odlišné postoje k přijímání a uplatňování právních nástrojů EU.
2. Mechanismus posílené spolupráce, který stanoví, že právní nástroje přijaté v rámci tohoto modelu jsou přímo použitelné a plně závazné pouze v těch členských státech, které tyto nástroje přijaly. Všechny ostatní členské státy se z hlediska těchto nástrojů považují za „třetí státy“.

Stále větší počet párů v Evropské unii má různou státní příslušnost a/nebo různé obvyklé bydliště a mají majetek v několika členských státech nebo třetích zemích. Jedním ze základních cílů Evropské unie je zachovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva (dále jen „PSBP“), který zajišťuje volný pohyb osob, jak je uvedeno v článku 1 preambule nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějícího posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (dále jen „nařízení o majetkových poměrech v manželství“) a v článku 1 preambule nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějícího posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství (dále jen „nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství“).

Po několika letech konzultací přijala Komise v roce 2011 návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství a návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Vzhledem k odporu některých členských států dospěla Rada v roce 2015 k závěru, že se členské státy v tomto ohledu nemohou dohodnout. Na jaře 2016 zaslalo sedmáct členských států EU, konkrétně: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko a Švédsko Komisi žádosti, v nichž uvedly, že si mezi sebou přejí navázat posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství a ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Kypr vyjádřil své přání účastnit se navázání této posílené spolupráce, a Komise toto přání schválila. Mechanismus posílené spolupráce je v budoucnu otevřen všem členským státům.

Tato nařízení v části týkající se majetkových poměrů v manželství doplňují stávající *acquis* upravující vztahy v manželství nebo svazcích rovnocenných či srovnatelných s manželstvím. Nařízením předcházelo nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 („Brusel II bis“), nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky („Řím III“) a nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinnostech („nařízení o výživném“).

Kromě nařízení o majetkových poměrech v manželství č. 2016/1103 přijala Komise prováděcí nařízení Komise (EU) 2018/1935 ze dne 7. prosince 2018, kterým se stanoví formuláře uvedené v nařízení Rady (EU) 2016/1103. V souvislosti s nařízením o majetkových důsledcích registrovaného partnerství č. 2016/1104 přijala Komise prováděcí nařízení Komise (EU) 2018/1990 ze dne 11. prosince 2018, kterým se stanoví formuláře uvedené v nařízení Rady (EU) 2016/1104.

Vzhledem k tomu, že nařízení o majetkových poměrech v manželství a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství představují tzv. dvojčata, kdy obě nařízení obsahují téměř totožná ustanovení, budou v této příručce řešena společně. Na případné rozdíly pak výslovně poukazujeme.

PŮSOBNOST

DOBA POUŽITELNOSTI – čl. 69 odst. 1 nařízení č. 2016/1103 a čl. 69 odst. 1 nařízení č. 2016/1104.

Obě nařízení se vztahují pouze na soudní řízení zahájená, na veřejné listiny formálně vypracované nebo registrované a na soudní smíry schválené či uzavřené k 29. lednu 2019 nebo později.

Podle čl. 69 odst. 2 obou nařízeních, i když bylo řízení v členském státě původu zahájeno před 29. lednem 2019, jsou rozhodnutí vydaná po tomto datu uznávána a vykonávána podle kapitoly IV, pokud jsou pravidla použitá pro určení příslušnosti v souladu s pravidly uvedenými v kapitole II. Kapitola III se vztahuje pouze na manžele, kteří uzavřeli manželství nebo kteří určili právo rozhodné pro své majetkové poměry v manželství po 29. lednu 2019.

Výjimku z těchto ustanovení představují články 63 a 64 obou nařízeních (zveřejňované informace a informace, které členské státy sdělí Komisi), jež se použijí ode dne 29. dubna 2018. Kromě toho se články 65 a 67 (stanovení a následné změny seznamu ostatních orgánů a právních odborníků a postup projednávání ve výboru) použijí ode dne 29. července 2016.

ÚZEMNÍ PŮSOBNOST

Nařízení se použijí pouze v členských státech, na které se vztahuje mechanismus posílené spolupráce, konkrétně: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Itálie, Chorvatsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko a Švédsko.

VĚCNÁ PŮSOBNOST – článek 1 obou nařízeních (není totožný)

Nařízení č. 2016/1103 se vztahuje na „majetkové poměry v manželství“. Nařízení č. 2016/1104 se použije na „na majetkové důsledky registrovaného partnerství“.

Obě výslovně uvádějí, že se nevztahují na „daňové, celní či správní věci“. To poukazuje na soukromoprávní povahu vztahů v nich upravených. Nařízení obsahují výčet vztahů, které jsou z jejich působnosti výslovně vyloučeny, a to buď proto, že jsou upraveny odlišně, anebo proto, že nespadají do pravomocí EU. Tyto výčty jsou v obou nařízeních totožné.

Pokud jde o odchylku uvedenou pod písmenem d), použije se výklad uvedený ve věci *Mankopf* (vymezení působnosti nařízení o dědictví č. 650/2012 od působnosti nařízení o majetkových poměrech v manželství č. 2016/1103 a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství č. 2016/1104).¹

Pokud jde o odchylky uvedené pod písmeny g) a h) obou nařízeních (povaha věcných práv vztahujících se k majetku a zápis práv do rejstříku), použije se analogicky výklad ESD ve věci *Kubicka*.²

Bodě 17 preambule nařízení č. 2016/1103 neobsahuje definici pojmu „manželství“ – tento pojem je definován vnitrostátními právními předpisy členských států (použijí se vnitrostátní právní předpisy). Pojem „manželství“ může zahrnovat i manželství osob stejného pohlaví, a to může být problematické vzhledem k tomu, že ne všechny členské státy, které nařízení uplatňují, uznávají manželství osob stejného pohlaví. Pokud jde o výklad tohoto pojmu, dává odborná právnícká veřejnost přednost vnitrostátnímu právu (lex fori).

¹ ESD, C-558/16, *Mankopf*, EU:C:2018:138, body 40 a 41.

² ESD, C-218/16, řízení zahájené Aleksandrou Kubicka, 12. října 2017, EU:C:2017:755.

Bod 18 preambule nařízení č. 2016/1103 poukazuje na autonomní výklad pojmu „majetkové poměry v manželství“. Zahrnuje všechny občanskoprávní aspekty majetkových poměrů manželů (jak každodenní správu majetku manželů a jejich majetkové vypořádání, například v důsledku rozluky nebo rozvodu manželů), veškeré majetkové vztahy mezi manžely a v jejich vztazích s třetími osobami, které vyplývají přímo z manželského vztahu nebo z jeho zániku. Dále se vztahuje nejen na pravidla, od nichž se manželé nemohou odchýlit, ale také na jakákoliv fakultativní pravidla, na nichž se manželé mohou dohodnout v souladu s platnými právními předpisy, jakož i na jakákoliv standardní pravidla platného práva. **V čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství č. 2016/ 1104 je uvedena částečně autonomní definice pojmu „registrované partnerství“, která dále odkazuje na konkrétní rozhodné právo.**

„**Registrovaným partnerstvím**“ [se rozumí] právně upravený režim společného života dvou osob, jehož registrace je podle dotčeného práva povinná a jenž splňuje právní náležitosti vyžadované tímto právem pro jeho vznik (předpokládá monogamní vztah, zahrnuje partnerství osob stejného pohlaví). Výklad ESD ve věci Coman (přeshraniční sloučení rodiny osob stejného pohlaví)³ se může vztahovat na uplatňování těchto nařízení v členském státě, jehož vnitrostátní právní předpisy neuznávají manželství osob stejného pohlaví (např. Chorvatsko).

PŘÍSLUŠNOST

Otázka příslušnosti je upravena v kapitole II obou nařízení. Obsahuje ustanovení o věcné příslušnosti, předběžných opatřeních, překážce litispendence a souvisejících žalobách a rovněž ustanovení o přezkumu příslušnosti a přípustnosti.

PŘÍSLUŠNOST NA ZÁKLADĚ ATRAKCE V SOUVISLOSTI S DĚDICTVÍM – článek 4 obou nařízení

Pokud je u soudu některého členského státu **zahájeno řízení ve věci dědění po jednom z manželů** podle nařízení (EU) č. 650/2012, jsou soudy tohoto státu příslušné rozhodovat ve věcech majetkových poměrů v manželství nebo majetkových důsledků registrovaného partnerství ve vztahu k této dědické věci (koncentrace řízení v jednom členském státě). Věcná příslušnost a místní příslušnost se řídí vnitrostátním právem členského státu (jinými slovy, tentýž soud nebo jiný orgán nemusí být nutně příslušný pro tyto dva typy řízení).

Toto ustanovení je **primární a výlučné**, takže pokud je dědické řízení zahájeno v jednom členském státě, má tento stát příslušnost i ve věcech týkajících se majetkových poměrů manželů nebo registrovaných partnerů, a v tomto případě orgány ostatních členských států prohlásí bez návrhu, že nejsou příslušné podle článku 15 obou nařízení.

³ ESD, C-673/16, Relu Adrian Coman, Robert Clabourn Hamilton, Asociația Accept v. Inspectoratul General pentru Imigrări, Ministerul Afacerilor Interne, 5. června 2018, EU:C:2018:385.

PŘÍSLUŠNOST NA ZÁKLADĚ ATRAKCE K ROZHODOVÁNÍ V ŘÍZENÍCH O MANŽELSTVÍ /

PARTNERSTVÍ – čl. 5 odst. 1 nařízení č. 2016/1103 – pokud je u soudu některého členského státu zahájeno řízení za účelem rozhodnutí o návrhu na rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné podle nařízení Brusel II bis č. 2201/2003, jsou soudy tohoto státu příslušné rozhodovat ve věcech majetkových poměrů v manželství ve vztahu k tomuto návrhu. Kritéria příslušnosti podle nařízení Brusel II bis – tzv. bezpodmínečná atrakce – tzv. přísné požadavky na příslušnost (čl. 3 odst. 1 písm. a) první, druhá, třetí a čtvrtá odrážka a čl. 3 odst. 1 písm. b)), další požadavky podle dohody mezi manžely o této příslušnosti (čl. 3 odst. 1 písm. a) pátá a šestá odrážka a články 5 a 7 - tzv. mírné požadavky na příslušnost.

Čl. 5 odst. 1 nařízení č. 2016/1104 - Pokud je u soudu některého členského státu zahájeno řízení za účelem rozhodnutí o zrušení registrovaného partnerství či jeho prohlášení za neplatné, jsou soudy tohoto státu příslušné pro rozhodování ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství ve vztahu k tomuto případu zrušení či prohlášení za neplatné, pokud se na tom partneri dohodnou. Jinými slovy, příslušnost podle tohoto článku předpokládá dohodu partnerů.

Čl. 5 odst. 3 nařízení č. 2016/1103 a čl. 5 odst. 2 nařízení č. 2016/1104:

Pokud je dohoda mezi stranami uzavřena před zahájením řízení ve věcech majetkových poměrů v manželství u soudu, musí být dohoda v souladu s ustanovením o dohodě o prorogaci příslušnosti podle článku 7 (strany mohou uzavřít dohodu s následným souhlasem). Souhlas lze udělit ústně ve smyslu souhlasu se zápisem ze soudního jednání, avšak nelze jej udělit konkludentně, protože konkludentní prorogace je upravena v článku 8 obou nařízeních.

PŘÍSLUŠNOST V „OSTATNÍCH PŘÍPÁDECH“ zahrnuje:

- a) případy uvedené v ustanoveních článků 4 a 5, avšak žádný soud členského státu není z tohoto důvodu příslušný, nebo
- b) případ odlišný od případů uvedených v těchto ustanoveních.

Příslušnost v ostatních případech se určuje na základě **kaskády kritérií, která jsou uspořádána hierarchicky:**

I. PROROGACE PŘÍSLUŠNOSTI – Podle čl. 7 odst. 1 nařízení č. 2016/1103 se strany mohou dohodnout na výlučné příslušnosti soudu:

1. členského státu, jehož právo je rozhodné podle článku 22 (vybrané rozhodné právo) nebo podle čl. 26 odst. 1 písm. a) (právo prvního společného obvyklého bydliště manželů po uzavření manželství) nebo podle čl. 26 odst. 1 písm. b) (právo společné státní příslušnosti manželů v době uzavření manželství) nebo
2. členského státu uzavření manželství.

Podle čl. 7 odst. 1 nařízení č. 2016/1104 se strany mohou dohodnout na výlučné příslušnosti soudu:

1. členského státu, jehož právo je rozhodné podle článku 22 (vybrané rozhodné právo), nebo
2. členského státu, podle jehož práva registrované partnerství založeno vzniklo.

Podle čl. 7 odst. 2 obou nařízení musí být **dohoda o prorogaci uzavřena písemně, opatřena datem a podepsána stranami** (veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody se považují za rovnocenná písemné formě).

II. PŘÍSLUŠNOST BEZ PROROGACE – Článek 7 obou nařízení v případě, že mezi stranami nedojde k dohodě o volbě práva, poukazuje na použití kaskády kritérií v souladu s **článkem 6 obou nařízeních**:

1. soud členského státu **prvního společného obvyklého pobytu manželů / registrovaných partnerů** v době podání žaloby u soudu, nebo, není-li to možné:
2. soud členského státu **posledního společného obvyklého pobytu manželů / registrovaných partnerů**, pokud v něm jeden z nich v době podání žaloby stále pobývá, nebo, není-li to možné:
3. soud členského státu, na jehož území má **odpůrce obvyklý pobyt** v době podání žaloby; nebo pokud takový soud neexistuje
4. soud členského státu, jehož jsou manželé / registrovaní partneři v době podání žaloby **společnými státními příslušníky**.⁴

U registrovaného partnerství se uplatňuje další, páté objektivní kritérium – **podle jakého práva registrované partnerství vzniklo**.⁵

Stejně jako ostatní nařízení EU v oblasti rodinného práva ani tato nařízení nestanoví definici obvyklého pobytu, takže se v jednotlivých případech použije autonomní definice v souladu s ustálenou judikaturou Evropského soudního dvora (ESD). Na druhé straně se státní příslušnost definuje podle ustanovení práva státu, k jehož státní příslušnosti se účastník řízení hlásí. Pokud má účastník řízení několik státních příslušností, jsou pro určení příslušnosti stejně důležité všechny, což je rovněž v souladu s výkladem ESD ve věci *Hadadi*.⁶

IMPLICITNÍ PROROGACE – článek 8 obou nařízeních – se použije v případě, že se žalovaný dostaví k soudu a nepochybuje jeho příslušnost.

⁴ Článek 6 nařízení o majetkových poměrech v manželství.

⁵ Článek 6 nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství..

⁶ ESD, C-168/08, Laszlo Hadadi (Hadady) v. Csilla Marta Mesko, provdaná Hadadi (Hadady), 16. června 2009, EU:C:2009:474.

Použije se pouze ve prospěch soudu členského státu, jehož právo je rozhodné podle čl. 22 nebo 26 odst. 1 písm. a) a b) nařízení o majetkových poměrech v manželství nebo čl. 22 nebo 26 odst. 1 písm. a) a b) nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.

Nelze jej použít, pokud jde o příslušnost podle článku 4 a čl. 5 odst. 1 obou nařízení. **Čl. 8 odst. 2 obou nařízení – ochranné ustanovení** – chrání procesní zájmy žalovaného – před tím, než soud uzná vlastní příslušnost v souladu se zásadou implicitní prorogace, zajistí, aby byl odpůrce informován o svém právu namítat nepřislušnost a o účincích, které jeho dostavení nebo nedostavení se k soudu vyvolá.

ALTERNATIVNÍ PŘISLUŠNOST – Podle **čl. 9 odst. 1 obou nařízení**, pokud soud členského státu, který je příslušný, má za to, že podle jeho mezinárodního práva soukromého není dané manželství nebo registrované partnerství uznáváno, může příslušnost odmítnout. V takovém případě se použije **čl. 9 odst. 2 obou nařízení** – soudy kteréhokoliv jiného členského státu mohou být příslušné, pokud se strany dohodnou přenést příslušnost podle článku 7 obou nařízení.

Pokud se strany nedohodnou, jsou příslušné soudy kteréhokoliv jiného členského státu podle článku 6 nebo článku 8. V případě majetkových poměrů v manželství jsou příslušné soudy členského státu, v němž bylo manželství uzavřeno.

Čl. 9 odst. 3 obou nařízení – alternativní příslušnost se nepoužije, pokud strany dosáhly rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, které je způsobilé k uznání v členském státě místa soudu.

PODPŮRNÁ PŘISLUŠNOST – článek 10 obou nařízení, není-li žádný soud členského státu příslušný podle článku 4, 5, 6, 7 ani 8, nebo pokud se všechny soudy prohlásily za nepřislušné podle článku 9 a žádný soud není příslušný podle čl. 9 odst. 2 o alternativní příslušnosti, jsou soudy určitého členského státu příslušné, pokud se na jeho území nachází nemovitý majetek jednoho či obou manželů (*forum rei sitae*). V souladu s tímto ustanovením je však soud, u něhož bylo řízení zahájeno, příslušný rozhodnout pouze o tomto nemovitém majetku.

FORUM NECESSITATIS – článek 11 obou nařízení – Není-li žádný soud členského státu příslušný podle žádného z předešlých článků, mohou ve výjimečných případech rozhodovat ve věcech majetkových poměrů v manželství nebo o majetkových důsledcích registrovaného partnerství soudy určitého členského státu, jestliže ve třetím státě, k němuž má daná věc úzkou vazbu, není řízení možné nebo je v něm nelze rozumně zahájit nebo vést, věc však musí vykazovat dostatečnou vazbu na členský stát, u jehož soudu bylo řízení zahájeno.

PROTINÁVRHY – článek 12 obou nařízení – soud, u něhož probíhá řízení na základě článku 4, 5, 6, 7 nebo 8, článku 9 odst. 2 nebo článku 10 nebo 11 nařízení č. 2016/1103 a článku 4, 5, 6, 7, 8, 10 nebo 11 nařízení č. 2016/1104, je rovněž příslušný rozhodovat o protinávrhu, pokud spadá do oblasti působnosti tohoto nařízení.

ZAHÁJENÍ SOUDNÍHO ŘÍZENÍ A URČENÍ SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOSTI – článek 14 obou nařízení – stanoví se tři situace, kdy se má za to, že bylo zahájeno řízení u soudu, a to za účelem určení příslušnosti v každém jednotlivém případě.

PŘEZKOUMÁNÍ PŘÍSLUŠNOSTI A PŘÍPUSTNOSTI – článek 15 obou nařízení – soud členského státu prohlásí i bez návrhu, že není příslušný.

Článek 16 odst. 1 obou nařízení stanoví pravidla pro přezkoumání přípustnosti (pokud se odpůrce, který má obvyklý pobyt na území jiného státu, než je členský stát, ve kterém byl návrh podán, nedostaví k soudu, přeruší soud příslušný podle tohoto nařízení řízení do doby, než bude prokázáno, že odpůrce mohl **obdržet návrh na zahájení řízení** nebo jinou rovnocennou písemnost v dostatečném předstihu, jenž mu umožňuje přípravu na jednání před soudem, nebo že k tomu byly učiněny veškeré nezbytné kroky). Pro doručování písemností z jednoho členského státu do druhého se použije nařízení Rady (ES) č. 1393/2007. Pokud se nařízení (ES) č. 1393/2007 nepoužije, použije se článek 15 Haagské úmluvy ze dne 15. listopadu 1965 o doručování v cizině.

Bez ohledu na výše zmíněná ustanovení může soudce v naléhavých případech vydat příkaz k uplatnění předběžných nebo zajišťovacích opatření.

Žádost o *navrácení v předešlý stav* lze podat v přiměřené lhůtě poté, co se žalovaný dozvěděl o obsahu rozsudku. Členský stát může stanovit lhůtu za předpokladu, že tato lhůta není kratší než jeden rok ode dne vyhlášení rozsudku.

PŘEKÁŽKA LISTISPENDENCE – článek 17 obou nařízení – kterýkoliv soud, který věc projednává, může zaslat jinému soudu, který věc projednává, žádost o poskytnutí informací o datu, kdy bylo zahájeno řízení, a tento soud bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. Kterýkoliv soud s výjimkou toho, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, se prohlásí za nepříslušný ve prospěch tohoto soudu (v souladu s článkem 29 nařízení Brusel I bis č. 1215/2012). Podle judikatury ESD pojem „tentýž nárok“ ve vztahu k nařízení Brusel I bis neznamená, že se nutně jedná o stejné žaloby. Postačí, že žaloby mají stejnou podstatu, například žaloba týkající se platby na základě smlouvy nebo žaloba na určení, že smlouva nebyla uzavřena⁷ (může se vztahovat i na ustanovení článku 17 obou nařízení).

SOUVISEJÍCÍ ŘÍZENÍ – článek 18 obou nařízení – se použije v případě, že není známa totožnost stran nebo předmětu věci, avšak řízení spolu navzájem souvisejí tak úzce, že jejich společné projednání a rozhodnutí o nich je vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních. V takovém případě může soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přerušit. Dokud nejsou řízení skončena v prvním stupni, může se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, na návrh strany také prohlásit za nepříslušný, je-li soud, u něž bylo řízení zahájeno dříve, příslušný pro daná řízení a spojení těchto řízení je podle

⁷ ESD, C-144/86, Gubisch Maschinenfabrik KG v. Giulia Palumba, 8. prosince 1987, EU: C:1987:528.

jeho práva přípustné (v souladu s článkem 29 nařízení Brusel I bis č. 1215/2012). ESD již poskytl svůj výklad souvisejících řízení v rámci nařízení Brusel I bis,⁸ takže tato rozhodnutí lze použít i na výklad souvisejících řízení ve smyslu těchto dvou nařízení.

PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ, VČETNĚ OPATŘENÍ ZAJIŠŤOVACÍCH – článek 19 obou nařízení – příslušné jsou soudy členského státu, které jsou příslušné ve věci samé. Kromě toho mohou být příslušnými soudy soudy jiného členského státu, pokud jsou tyto návrhy upraveny právem tohoto členského státu. Výklady týkající se použití článku 35 nařízení Brusel I bis se mohou vztahovat na výklad článku 19 nařízení 2016/1103 a 2016/1104.

ROZHODNÉ PRÁVO – kapitola III obou nařízení

VŠEOBECNÉ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE ROZHODNÉHO PRÁVA

ČASOVÁ PŮSOBNOST – čl. 69 odst. 3 obou nařízení

Nařízení č. 2016/1103 se vztahuje:

- a) na majetkové poměry manželů, kteří uzavřeli manželství dne **29. ledna 2019** nebo později,
- b) na majetkové poměry manželů, kteří uzavřeli manželství před **29. lednem 2019**, avšak uzavřeli dohodu o volbě rozhodného práva dne **29. ledna 2019** nebo později.

Nařízení č. 2016/1104 se vztahuje:

- a) na majetkový režim registrovaného partnerství, pokud bylo registrováno **29. ledna 2019** nebo později,
- b) na majetkový režim registrovaného partnerství, pokud bylo registrováno před **29. lednem 2019**, avšak partneři uzavřeli dohodu o volbě rozhodného práva **29. ledna 2019** nebo později.

KOLIZE PRÁVNÍCH NOREM Z HLEDISKA ÚZEMNÍHO – článek 33 obou nařízení – se vztahuje na státy, které mají ve svých územních jednotkách více než jeden právní systém (např. Německo, Španělsko, Spojené království a USA). V takovém případě se použijí vnitřní kolizní normy daného státu. Pokud takové normy neexistují, volí se mezi následujícími pravidly (nejde o **hierarchické pořadí**): a) pokud je odkaz na rozhodné právo založen na **obvyklém pobytu** manželů/partnerů, použije se právo územní jednotky, v níž mají manželé/partneři obvyklá pobyt,

⁸ ESD, C-406/92, The owners of the cargo lately laden on board the ship „Tatry“ v. the owners of the ship „Maciej Rataj“, 6. prosince 1994, EU:C:1994:400.

- b) pokud je odkaz na rozhodné právo založen na **státní příslušnosti** manželů/partnerů, použije se právo územní jednotky, k níž mají manželé/partneři nejvyšší vztah,
- c) pokud je odkaz na rozhodné právo založen na **jiných prvcích** jako hraničních určovateli, použije se právo územní jednotky, v níž se příslušný prvek nachází (například pokud je hraničním určovatelem právo státu, podle jehož pravidel registrované partnerství vzniklo, a tento stát má více právních systémů (např. USA), použije se právo příslušného federálního státu USA, v němž bylo partnerství registrováno).

KOLIZE PRÁVNÍCH NOREM Z HLEDISKA OSOBNÍHO – článek 34 obou nařízení – vztahuje se na státy se dvěma nebo více právními systémy nebo soubory norem platných pro různé kategorie osob – **kolize právních norem z hlediska osobního** (například kasty v Indii, které se řídí různými pravidly) – použije se to osobní právo, které se vztahuje na danou věc určenou vnitřními kolizními normami dané země. Pokud taková pravidla neexistují, použije se právní systém nebo soubor pravidel, ke kterému mají manželé/partneři nejvyšší vztah.

VYLOUČENÍ ZPĚTNÉHO ODKAZU – Obě nařízení vylučují použití zpětného a dalšího odkazu – právem kteréhokoliv státu určeného na základě nařízení se rozumí použití právních norem platných v tomto státě, s výjimkou jeho norem mezinárodního práva soukromého.

ZÁSADA UNIVERZÁLNOSTI A JEDNOTY – článek 20 a článek 21 obou nařízení – obecné použití práva, které se v souladu s ustanoveními obou nařízení považuje za použitelné, včetně třetích zemí (jakákoliv země na světě). Rozhodné právo se vztahuje na veškerý majetek, který spadá pod tento režim, bez ohledu na to, kde se majetek nachází (členské státy a/nebo třetí země).

OBLAST PŮSOBNOSTI ROZHODNÉHO PRÁVA – článek 27 obou nařízení – je uveden demonstrativní výčet řízení, na která se nařízení vztahuje.

Článek 28 odst. 1 obou nařízení – Aniž by byl dotčen čl. 27 odst. 1 písm. f) obou nařízení, nemůže se práva rozhodného pro majetkové poměry v manželství žádný z manželů dovolávat vůči třetí osobě ve sporu mezi touto třetí osobou a jedním z manželů nebo oběma manželi, ledaže tato třetí osoba o existenci takového práva věděla nebo při zachování náležité opatrnosti vědět měla.

Článek 28 odst. 2 obou nařízení – uvádí **taxativní výčet** případů, kdy se má za to, že třetí osoba věděla o existenci rozhodného práva podle odstavce 1.

Článek 28 odst. 3 obou nařízení – stanoví kritéria pro rozhodné právo, pokud jsou splněny podmínky podle odstavců 1 a 2.

PŘÍZPŮSOBENÍ VĚCNÝCH PRÁV – Pokud právo členského státu nezná konkrétní subjektivní věcné právo, které je součástí práva rozhodného pro majetkové poměry v manželství/ majetkové důsledky registrovaného partnerství, přizpůsobí se toto subjektivní právo v co největším rozsahu nejbližšímu rovnocennému právu podle práva toho státu, v němž není známo. V takovém případě je třeba zohlednit cíle a zájmy sledované konkrétním věcným právem a účinky s ním spojené.

VÝJIMKY Z POUŽITÍ ROZHODNÉHO PRÁVA – články 30 a 31 obou nařízení – upravují použití mandatorních ustanovení (**úprava přímo použitelných norem**) práva místa soudu, jejichž dodržování považuje členský stát za zásadní pro ochranu svých veřejných zájmů (politických, sociálních nebo hospodářských). Jsou použitelná bez ohledu na jinak použitelné právo podle obou nařízení (judikatura ESD – věc *de Silva Martinis*⁹).

Použití některého ustanovení práva kteréhokoliv státu určeného na základě nařízení může být odmítnuto pouze v případě, že by bylo zjevně neslučitelné s **veřejným pořádkem** (*ordre public*) místa soudu (judikatura ESD – věc *Krombach*¹⁰).

SOUVISLOSTI VÝZNAMNÉ PRO URČENÍ ROZHODNÉHO PRÁVA:

VOLBA PRÁVA STRANAMI – primární odkaz

Článek 22 odst. 1 nařízení č. 2016/1103 – manželé nebo budoucí manželé se mohou dohodnout, že si zvolí nebo změní rozhodné právo. Toto pravidlo je však omezeno na volbu **jednoho z dvou níže uvedených právních řádů**:

- a) právo státu, ve kterém měli manželé nebo budoucí manželé nebo jeden z nich obvyklý pobyt v době uzavření dohody o volbě práva, nebo
- b) právo státu, jehož státním příslušníkem byl jeden z manželů nebo budoucí manžel v době uzavření dohody.

Čl. 22 odst. 1 nařízení č. 2016/1104 – partneři nebo budoucí partneři se mohou dohodnout, že si zvolí nebo změní rozhodné právo. Toto pravidlo je však omezeno na volbu **jednoho z následujících tří právních řádů**:

- a) právo státu, v němž měli partneři nebo budoucí partneři nebo jeden z nich **obvyklý pobyt** v době uzavření dohody o volbě práva, nebo
- b) právo státu, jehož **státním příslušníkem** byl jeden z partnerů nebo budoucích partnerů v době uzavření dohody, nebo
- c) právo státu, podle jehož práva **registrované partnerství vzniklo** (někdy jediná možnost).

⁹ ESD C-149/18, *Agostinho da Silva Martins v. Dekra Claims Services Portugal SA*, 31. ledna 2019, EU:C:2019:84.

¹⁰ ESD, C-7/98, *Dieter Krombach v. André Bamberski*, 28. března 2000, EU:C:2000:164.

Článek 22 odst. 2 obou nařízení stanoví pravidla pro **zpětné použití** nebo změnu rozhodného práva, avšak pouze v případě, že taková změna byla dohodnuta (změna rozhodného práva má pouze prospektivní účinek). Jakoukoliv retroaktivní změnou rozhodného práva podle odstavce 2 nesmí být nepříznivě dotčena práva třetích osob z tohoto práva odvozená (**čl. 22 odst. 3 obou nařízení**).

Obě nařízení upravují formální platnost dohody o změně práva, souhlas a formální platnost dohody o majetkových poměrech v manželství /dohody o majetkových poměrech v partnerství (**článek 23 obou nařízení**). **Dohoda o volbě rozhodného práva je formálně platná**, pokud je vyjádřena **písemně, datována a podepsána** (komunikace elektronickými prostředky, které poskytují trvalý záznam dohody, se považuje za rovnocennou písemné formě). Může obsahovat **další formální náležitosti** podle vnitrostátního práva členského státu, v němž mají oba manželé/partneři v době uzavření dohody obvyklý pobyt (pokud mají manželé/partneři obvyklý pobyt v různých členských státech, je dohoda formálně platná, pokud splňuje požadavky jednoho z těchto právních řádů).

Existence a věcná platnost dohody o volbě práva nebo jakékoliv její podmínky se určuje podle práva, kterým by se řídila podle článku 22, pokud by dohoda nebo podmínka byla platná.

Výjimka z tohoto pravidla je stanovena v **čl. 24 odst. 2 obou nařízení**.

Článek 25 obou nařízení – pro **formální platnost dohody o majetkových poměrech v manželství/registrovaném partnerství musí být splněny** základní (písemná forma, datum, podpis obou stran) a další (shodné jako v článku 22 obou nařízení) požadavky.

ROZHODNÉ PRÁVO PŘI NEEEXISTENCI VOLBY PRÁVA STRANAMI

Čl. 26 odst. 1 nařízení č. 2016/1103 – kritéria pro určení rozhodného práva (**taxativní výčet**):

- a) první společný obvyklý pobyt manželů po uzavření manželství; nebo, není-li to možné,
- b) společná státní příslušnosti manželů v době uzavření manželství; nebo, pokud takový stát není anebo pokud mají manželé v době uzavření manželství více společných státních příslušností (například pokud má jeden z nich nebo oba dvojí státní příslušnost), použijí se pouze odst. 1 písm. a) a c).
- c) k němuž mají oba manželé v době uzavření manželství s přihlédnutím ke všem okolnostem nejužší vazbu.

Výjimka – kterýkoliv z manželů má právo požádat soudní orgán, aby nepoužil právo podle čl. 26 odst. 1 písm. a) nařízení, ale právo jiného státu, avšak manžel musí prokázat, že byly **kumulativně** splněny dvě podmínky:

- a) manželé měli poslední společný obvyklý pobyt v tomto jiném státě po výrazně delší dobu než ve státě uvedením v odst. 1 písm. a) a
- b) oba manželé se při úpravě či plánování majetkových vztahů dovolávali práva tohoto jiného státu.

V takovém případě se právo tohoto jiného státu použije od okamžiku uzavření manželství, a pokud s tím jeden z manželů projeví nesouhlas, od okamžiku zřízení posledního společného obvyklého pobytu v tomto jiném státě, a nesmí být nepříznivě dotčena práva třetích osob.

Pokud **registrovaní partneri** neuzavřeli dohodu o volbě práva, použije příslušný orgán provádějící nařízení č. **2016/1104** právo státu, podle jehož práva registrované partnerství vzniklo, v souladu s **čl. 26 odst. 1 nařízení**.

Výjimečně je stanovena situace totožná se situací **manželů** podle čl. 26 odst. 2 nařízení o společném jmění manželů č. 2016/1103.

UZNÁVÁNÍ A VYMÁHÁNÍ

Režim uznávání upravený v nařízení č. 2016/1103 a v nařízení č. 2016/1104 je kombinací modelů odvozených z nařízení Brusel II bis č. 1/2012, 2201/2003, nařízení č. 4/2009 o vyživovací povinnosti a nařízení č. 650/2012 o dědictví.

OBLAST PŮSOBNOSTI, POKUD JDE O UZNÁVÁNÍ

Časová, územní a věcná působnost nařízení č. 2016/1103 a nařízení č. 2016/1104 – autonomní výklad.

Čl. 3 odst. 1 bod ii) písm. d) obou nařízení – „rozhodnutím“ [se rozumí] jakékoliv rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství / registrovaném partnerství vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, včetně rozhodnutí o nákladech řízení vydaného soudním úředníkem.

Článek 3 odst. 2 obou nařízení – „soudem“ se rozumějí veškeré soudní orgány a všechny ostatní orgány a právní odborníci s pravomocí ve věcech majetkových poměrů v manželství / registrovaném partnerství, kteří vykonávají soudní funkce nebo jednájí na základě zmocnění soudním orgánem nebo pod jeho dohledem.

Stanovený režim uznávání se tedy vztahuje pouze na rozhodnutí vydaná jinými členskými státy v rámci působnosti těchto nařízení. Rozhodnutí všech ostatních států se považují za rozhodnutí tzv. třetích zemí, jejichž rozhodnutí jsou uznávána a upravena vnitrostátním právem.

UZNÁVÁNÍ

POVAHA ŘÍZENÍ A PŘEDMĚT UZNÁNÍ Článek 36 obou nařízení – automatické uznávání – pouze vztahu k členským státům, které uplatňují obě nařízení.

Rozhodnutí vydané v jednom členském státě jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení (každá zúčastněná strana může požádat o **uznání** rozhodnutí v souladu s postupy stanovenými v článcích 44-57 obou nařízení).

Předmětem uznání může být rozhodnutí, které ještě není pravomocné (není pravomocné v členském státě původu rozhodnutí). Takové rozhodnutí lze uznat a vykonat v souladu s pravidly obou nařízení. Soud členského státu, v němž se žádá o uznání rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, může řízení přerušit, jestliže byl proti rozhodnutí podán řádný opravný prostředek v členském státě původu.

Rozhodnutí vydaná v některém členském státě a vykonatelná v tomto státě jsou vykonatelná v jiném členském státě, pokud tam byla na návrh kterékoliv dotčené osoby prohlášena vykonatelnými v souladu s postupem stanoveným v článcích 44 až 57.

DŮVODY PRO NEUZNÁNÍ

Čtyři důvody pro neuznání, které jsou typické pro všechna předchozí nařízení EU upravující občanské věci:

- a) pokud je v rozporu s **veřejným pořádkem** (*ordre public*) judikatura ESD – věc *Coman*¹¹
- b) v případě procesního pochybení v členském státě původu rozhodnutí
- c) pokud je neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi týmiž stranami v členském státě, v němž se žádá o uznání
- d) pokud je neslučitelné s dřívějším rozhodnutím vydaným v jiném členském státě nebo ve třetím státě ve stejné věci a mezi stejnými stranami, pokud dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro jeho uznání v členském státě, v němž se o uznání žádá.

Soud posuzující uznání nesmí v žádném případě jít za **čtyři možné důvody pro neuznání** podle článku 37 obou nařízení.

¹¹ ESD, C-673/16, *Coman*, EU:C:2018:385.

Článek 39 obou nařízení – ustanovení o veřejném pořádku nelze rozšířit na oblast přezkumu a zpochybnění příslušnosti soudu, který vydal rozhodnutí (věci *P v. Q*¹² a *Liberato*¹³).

Článek 40 obou nařízení stanoví, že rozhodnutí vydané v členském státě nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.

ÚZEMNÍ A VĚCNÁ PŘÍSLUŠNOST

Základním pravidlem je volba mezi dvěma možnostmi:

- a) podle bydliště/pobytu strany, proti níž je výkon navrhován, nebo
- b) podle místa výkonu.

Územní příslušnost se určuje podle vnitrostátního práva. Podle článku 64 sdělí každý členský stát Komisi soudy nebo orgány příslušné k rozhodování o návrzích na prohlášení vykonatelnosti. Informace o soudech nebo orgánech, s nimiž by strany měly komunikovat v souvislosti s řízením o výkonu rozhodnutí, jsou k dispozici na portálu e-justice.europa.eu¹⁴.

POSTUP VYMÁHÁNÍ

Obě nařízení stanoví **dvoufázový postup vymáhání**.

1. první část se provádí *ex parte*
2. druhá fáze je kontradiktorní

Řízení se řídí právem členského státu výkonu.

Nařízení stanoví určitá pravidla pro postup vymáhání.

Článek 45 obou nařízení – navrhovatel **není povinen mít** poštovní adresu ani pověřeného zástupce v členském státě výkonu, ale k návrhu musí být přiloženy tyto dokumenty:

- a) jedno vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti,
- b) potvrzení vydané soudem nebo příslušným orgánem členského státu původu za použití standardizovaného formuláře z nařízení.

¹² ESD, C-455/15, *P v. Q*, 19. listopadu 2015, EU:C:2015:763.

¹³ ESD, C-386/17, *Stefano Liberato v. Luminita Luise Grigorescu*, 16. ledna 2019, EU:C:2019:24.

¹⁴ https://e-justice.europa.eu/content_matters_of_matrimonial_property_regimes-559-hr-hr.do?member=1

Článek 46 obou nařízení – pokud není předloženo uvedené potvrzení předloženo, může soud nebo příslušný orgán určit lhůtu pro jeho předložení, přijmout rovnocennou písemnost nebo, pokud nepovažuje za potřebné další objasnění, jeho předložení prominout. Soud může od navrhovatele požadovat překlad rozhodnutí.

Článek 47 obou nařízení – rozhodnutí se prohlásí za vykonatelné bez přezkumu, jakmile jsou splněny formální náležitosti uvedené výše. Strana, vůči níž je výkon navrhován, není v této části řízení oprávněna činit k návrhu jakákoliv podání.

Článek 48 obou nařízení – rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti – se sdělí navrhovateli a účastníkovi, proti němuž je výkon navrhován – v souladu s vnitrostátním právem.

Článek 49 obou nařízení – proti rozhodnutí o **návrhu na prohlášení vykonatelnosti** může kterákoliv strana podat opravný prostředek (příslušným soudem je soud, který členský stát sdělí Komisi). prostředek se projednává podle předpisů upravujících postup ve sporných řízeních. Pokud strana, vůči níž je výkon navrhován, nezahájí řízení před odvolacím soudem v souvislosti s opravným prostředkem podaným navrhovatelem, soud řízení přeruší, dokud se neprokáže, že odpůrce mohl návrh na zahájení řízení nebo rovnocenný dokument obdržet v dostatečném předstihu tak, aby mohl připravit svou obhajobu, nebo že za tímto účelem byla učiněna všechna nezbytná opatření.

Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti musí být zpravidla podán do jednoho měsíce od jeho doručení. Má-li strana, vůči níž je výkon navrhován, obvyklý pobyt v jiném členském státě, než ve kterém bylo prohlášení vykonatelnosti vydáno, činí lhůta pro podání opravného prostředku dva měsíce a počíná běžet dnem doručení prohlášení vykonatelnosti této straně osobně nebo do místa jejího pobytu. Prodloužení této lhůty z důvodu vzdálenosti je vyloučeno.

Rozhodnutí vydané v odvolacím řízení lze napadnout pouze v těch členských státech, které mají zavedeny příslušné právní mechanismy, a to postupem, který dotyčný členský stát sdělí Komisi podle článku 64. V členských státech, které tyto mechanismy uplatňují, soud, u něhož byl opravný prostředek podán, zamítne nebo zruší prohlášení vykonatelnosti pouze z jednoho z důvodů uvedených v článku 37. Rozhodnutí soud vydá neprodleně. Soud, u něhož byl podán opravný prostředek podle článku 49 nebo článku 50, na návrh strany, proti níž je výkon navrhován, řízení přeruší, jestliže je odložena vykonatelnost rozhodnutí v členském státě původu z důvodu podání opravného prostředku.

Bylo-li vydáno rozhodnutí ve více věcech a nelze-li prohlásit vykonatelnost ve všech věcech, prohlásí soud částečnou vykonatelnost v jedné nebo více věcech. Navrhovatel může požádat o prohlášení vykonatelnosti pouze části rozhodnutí. Navrhovatel může využít všech dostupných právních mechanismů členského státu výkonu, pokud je před vydáním prohlášení vykonatelnosti nutné zajistit **dočasné pojištění předmětu výkonu**. Prohlášení vykonatelnosti zahrnuje ze zákona pravomoci týkající se ochranných opatření. Během doby stanovené pro podání opravného prostředku podle čl. 49 odst. 5 proti prohlášení vykonatelnosti a dokud není o tomto opravném prostředku rozhodnuto, nesmí být učiněna jiná opatření než opatření k zajištění majetku strany, vůči níž je výkon navrhován.

PŘÁVNÍ POMOC

Právní pomoc dostupná v členském státě výkonu je v souladu s vnitrostátními právními předpisy k dispozici navrhovateli v řízení o výkonu. (Směrnice Rady č. 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003). Strana může podat žádost o právní pomoc ve více členských státech: v členském státě výkonu nebo v členském státě, v němž má bydliště nebo pobyt. Podle článku 56 obou nařízení se po straně, která v jednom členském státě navrhuje uznání, vykonatelnost nebo výkon rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, nesmí být požadována žádná jistota, kauce či záloha, jakkoliv označené.

Článek 57 obou nařízení stanoví, že v řízení o vydání prohlášení vykonatelnosti nemůže být v členském státě výkonu vybírán žádný poplatek, clo nebo jiná platba stanovená podle hodnoty předmětu sporu.

VEŘEJNÉ LISTINY A SOUDNÍ SMÍRY

Kapitola V obou nařízení stanoví a zaručuje uznávání a výkon veřejných listin ve všech členských státech ve věcech majetkových poměrů v manželství nebo majetkových důsledků registrovaného partnerství.

Článek 58 odst. 1 obou nařízení spojuje důkazní účinky veřejných listin se zemí původu. Veřejná listina vyhotovená v jednom členském státě má v jiném členském státě **stejně důkazní účinky** v jiném členském státě. Členský stát se může od tohoto pravidla odchýlit, pokud je to v rozporu s veřejným pořádkem (*ordre public*) v daném členském státě. V tomto smyslu je třeba odkázat na povahu a rozsah důkazních účinků veřejné listiny v členském státě původu. Veřejná listina, která je vykonatelná v členském státě původu, se na návrh kterékoliv zúčastněné strany prohlásí za vykonatelnou v jiném členském státě postupem podle článků 44 až 57. Osoba, jež má v úmyslu použít veřejnou listinu v jiném členském státě, může požádat orgán, který listinu vyhotovil v členském státě původu, aby vyplnil formulář popisující důkazní účinky, které daná veřejná listina vyvolává v členském státě původu. Formuláře byly zveřejněny v prováděcích nařízeních č. 2018/1935 a 2018/1990.

Článek 58 odst. 2 obou nařízení stanoví, že jakékoliv napadení pravosti veřejné listiny se provede u soudu členského státu původu a rozhodne se o něm podle práva tohoto státu. Bod 59 preambule nařízení č. 2016/1103 a bod 58 nařízení č. 2016/1104 zavádějí autonomní definici „**pravosti**“ listiny – zahrnuje následující prvky: původnost listiny, splnění formálních náležitostí, pravomoc orgánu, který listinu vyhotovil, a postup, jímž byla listina vytvořena, jakož i skutečnosti, které orgán v listině zaznamenal.

Veřejná listina, která byla napadena, by neměla až do rozhodnutí o napadení vyvolávat žádné důkazní účinky v jiném členském státě, než je členský stát původu. Týká-li se napadení pouze určité záležitosti související s právními jednáními či právními vztahy zaznamenanými ve veřejné listině, neměla by daná veřejná listina až do rozhodnutí o napadení vyvolávat žádné důkazní účinky v jiném členském státě, než je členský stát původu, pokud jde o napadenou část. Veřejná listina, která byla v důsledku napadení prohlášena za neplatnou, by měla přestat vyvolávat jakékoliv důkazní účinky.

Bod 60 preambule nařízení č. 2016/1103 a bod 59 nařízení č. 2016/1104 definují pojem „**právní jednání nebo právní vztahy zaznamenané ve veřejné listině**“ a zahrnují věcný obsah zapsaný ve veřejné listině.

Pokud byly orgánu v souvislosti s použitím tohoto nařízení předloženy dvě neslučitelné veřejné listiny, měl by tento orgán s ohledem na okolnosti konkrétního případu posoudit otázku, které veřejné listině by měla být dána přednost. V případě neslučitelnosti veřejné listiny s rozhodnutím by měly být zohledněny důvody pro neuznání rozhodnutí podle tohoto nařízení.

Je-li při řízení u soudu členského státu vznesena předběžná otázka související s právními jednáními nebo právními vztahy zapsanými ve veřejné listině, rozhodne o této otázce v rámci svého řízení soud, který je příslušný pro danou věc.

Nařízení respektují různé vnitrostátní režimy vydávání rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů / majetku v registrovaném partnerství a zohledňují možnost, že strany vyřeší svou záležitost soudním smírem. Soudní smír, který je vykonatelný v členském státě původu, se prohlásí za vykonatelný v jiném členském státě na návrh kterékoliv dotčené osoby. Soud, který smír schválil nebo před kterým byl uzavřen, vydá potvrzení na stanoveném formuláři. Návrh se podává postupem podle článků 44 až 57.

U veřejných listin vydaných v členském státě se v zásadě nevyžaduje **legalizace** ani jiné podobné formality.

**Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003
o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských
a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES)
č. 1347/2000 („Brusel IIa“)**

PÉČE O DÍTĚ

PŮSOBNOST B II bis V SOUVISLOSTI SE ZÁLEŽITOSTMI PÉČE O DÍTĚ

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 (dále jen „nařízení“) se vztahuje na občanskoprávní věci týkající se „přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti“ (čl. 1 odst. 1 písm. b) nařízení), a to bez ohledu na druh příslušného soudu.¹⁵ Tímto bodem je vymezena věcná působnost nařízení.

V řízeních týkajících se rodičovské zodpovědnosti soudy zakládají svou příslušnost na ustanoveních o příslušnosti v nařízení. Ze stejného důvodu se uznávání a výkon rozhodnutí v těchto věcech rovněž zakládá na příslušných ustanoveních nařízení.

Článek 1 odst. 2 nařízení stanoví podstatu rodičovské odpovědnosti (péče o dítě a právo na styk s dítětem, poručnictví, opatrovnictví a podobné instituty, zastupování dítěte a nakládání s jeho majetkem, umístění dítěte do ústavní péče – demonstrativní výčet).

V čl. 1 odst. 3 nařízení jsou jednotlivě uvedeny případy, na které se nařízení „nevztahuje“ (určení nebo popření rodičovství, rozhodnutí o osvojení, jméno a příjmení dítěte, dosažení zletilosti, vyživovací povinnosti, správu jmění nebo dědictví, opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi – taxativní výčet).

Článek 2 obsahuje autonomní definice pojmů, např.: „soud“, „soudce“, „členský stát“, „rozhodnutí“, „členský stát původu“, „členský stát výkonu“, „rodičovská zodpovědnost“, „nositel rodičovské zodpovědnosti“, „právo péče o dítě“, „právo na styk s dítětem“ a „neoprávněné odebrání nebo zadržení“.

Nařízení obsahuje velmi širokou definici pojmu „rodičovská zodpovědnost“, kterou se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Patří k nim také právo péče o dítě a právo na styk s dítětem.

Zavedením autonomních definic pojmů se nařízením snaží zabránit jejich rozdílnému výkladu ve vnitrostátních rámcích a v různých členských státech.

Nařízením nedefinuje maximální věk dítěte, na které se vztahuje, ten se proto vykládá v souladu s vnitrostátními právními předpisy příslušného členského státu.

¹⁵ Podle čl. 2 odst. 1 BU II bis se „soudem“ rozumí všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení.

To bylo změněno nařízením Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepřacované znění). V čl. 2 odst. 2 bodě 6 se stanoví, že „dítětem“ se rozumí každá osoba mladší 18 let.

Toto nařízení je použitelné ve všech členských státech EU kromě Dánska (článek 72), ačkoliv samotné nařízení neobsahuje ustanovení o územní působnosti. Vzhledem k tomu, že tato příručka byla vypracována po vystoupení Spojeného království z Evropské unie, neobsahuje ustanovení upravující řízení ve vztahu ke Spojenému království, protože se již nepoužijí.

KAPITOLA II – MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOST

Nařízení upravuje otázky mezinárodní příslušnosti. Místní příslušnost je upravena v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva členských států.

V souladu s nařízením je hlavní zásadou pro určení příslušnosti obvyklé bydliště dítěte – nařízení neobsahuje definici obvyklého bydliště a bydliště se určuje podle příslušných autonomních prvků.

Otázky státní příslušnosti a bydliště v souvislosti s opatrovnickým řízením jsou na rozdíl od řízení o rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné upraveny pouze nepřímo v souvislosti s ustanoveními o pokračování příslušnosti v článku 12 a přenesení příslušnosti (článek 15). Nařízení obsahuje všechna nezbytná ustanovení o soudní příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Tato ustanovení mají přednost před ustanoveními vnitrostátního práva.¹⁶

OBECNÁ PŘÍSLUŠNOST – čl. 8 odst. 1 – Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu¹⁷ (má se za to, že skutečnost, že soud a dítě pocházejí ze stejného území, přispěje k tomu, že soud vydá rozhodnutí v nejlepším zájmu dítěte).

Soud si zpravidla ponechá svou příslušnost (*perpetuatio fori*) i v případě, že se dítě legálně přestěhuje z jednoho členského státu do druhého a získá tam nové obvyklé bydliště. Jinými slovy, změna obvyklého bydliště dítěte v průběhu řízení nemá za následek změnu příslušnosti. Odchylně od těchto ustanovení se použijí pravidla o zachování příslušnosti uvedená v článku 9, jakož i pravidla o příslušnosti v případech únosů dětí uvedená v článku 10, přenesení příslušnosti upravené v článku 12 a přenesení příslušnosti upravený v článku 15 nařízení.

¹⁶ ESD: věc 25/79 *Sanicentral v. René Collin* (1979) ECR 3423, bod 5, věc 288/82 *Duijnstee v. Goderbauer* (1983) ECR 3663, body 13-14; C-432/93 *Société d'Informatique Service Réalisation Organization v. Ampersand Software BV* (1995) ECR I-2269.

¹⁷ ESD: C-523/07 *Applicant A* (2009) ECR I-2805 a C-497/10 *PPU Mercredi v. Chaffe* (2010) ECR I-14309. (demonstrativní výčet prvků, které musí vnitrostátní soud zohlednit při zjišťování obvyklého bydliště dítěte v členském státě: určitý stupeň integrace dítěte do jeho nového rodinného a sociálního prostředí, zejména délka, pravidelnost, podmínky a důvody pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, státní příslušnost dítěte, místo a podmínky školní docházky, jazykové znalosti a rodinné a sociální vztahy dítěte v tomto státě).

ZVLÁŠTNÍ PŘÍSLUŠNOST – Článek 9 – Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte

Pokud se dítě zákonným způsobem přestěhuje z jednoho členského státu do jiného a získá zde nové obvyklé bydliště, mohou soudy členského státu, v němž mělo dítě své předchozí obvyklé bydliště, vydat nové rozhodnutí o právu na styk s dítětem, pokud jsou splněny následující podmínky:

- soud členského státu původu musel dříve vydat rozhodnutí o právu na styk s dítětem; přestěhování dítěte musí být „oprávněné“ (zákonné); návrh na změnu původního rozhodnutí musí být podán do tří měsíců ode dne přestěhování dítěte; dítě musí získat obvyklé bydliště ve státě, kam se přestěhovalo, do tří měsíců ode dne přestěhování; nositel práva na styk s dítětem musí mít obvyklé bydliště v členském státě původu rozhodnutí; nositel práva na styk s dítětem nesmí souhlasit se změnou příslušnosti (účastnit se řízení před soudem členského státu nového obvyklého bydliště dítěte, aniž by vznesl námitku jeho nepřislušnosti).

PŘÍSLUŠNOST V PŘÍPADECH ÚNOSŮ DÍTĚTE – články 10 a 11 nařízení – odkazují na uplatňování Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“) a obsahují ustanovení o příslušnosti soudů (samostatný a širší pojem než obvyklá definice pojmu „soud“). Úmluva je použitelná ve všech členských státech EU, takže nařízení pouze doplňuje Haagskou úmluvu z roku 1980 o ustanovení o přímé mezinárodní příslušnosti a řízení v případě únosu dítěte na území EU.

Články 10 a 11 nařízení¹⁸ obsahují ustanovení o soudních řízeních v případě neoprávněného odebrání nebo zadržení dítěte – vylučují pokračování obvyklého pobytu dítěte v členském státě, kam bylo dítě výše uvedeným způsobem přemístěno, jakož i další postupy v případě, že soud vydá rozhodnutí o zamítnutí návrhu o navrácení dítěte, což umožňuje postupné sjednocování mezi členskými státy.

Článek 10 nařízení stanoví pravidlo, že v případě neoprávněného odebrání nebo zadržení dítěte si za určitých podmínek zachovávají příslušnost soudy členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným odebráním nebo zadržením.

Článek 11 nařízení zajišťuje jednotný postup orgánů všech členských států EU. Při zahájení řízení musí soud vzít v úvahu několik prvků:

- **určit, zda je odebrání nebo zadržení zákonné nebo nezákonné.**

V případě společné rodičovské zodpovědnosti se odebrání dítěte bez souhlasu druhého nositele rodičovské zodpovědnosti považuje za neoprávněné zadržení.¹⁹

¹⁸ ESD ve vztahu k článkům 10 a 11 B II a/bis: C- 211/10 PPU *Povse v. Alpagó* (2010) ECR I-6673, C- 497/10 PPU *Mercredi v. Chaffe* (2010) ECR I-14309 a C-195/08 *Rinau* (2008) ECR I-5271.

¹⁹ Praktická příručka, bod 6, s. 54.

- **vydat rozhodnutí o navrácení dítěte vždy, když zjistí, že zájem dítěte bude po jeho návratu chráněn.**

V souladu s ustanoveními Haagské úmluvy z roku 1980 není soud povinen rozhodnout o navrácení dítěte do členského státu původu, pokud zjistí, že by jeho návrat vystavil dítě fyzické nebo psychické újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace (čl. 13 odst. 1 Haagské úmluvy z roku 1980). Soud se musí ujistit, že orgány tohoto státu přijaly potřebná opatření k zajištění takové ochrany.²⁰

- **dítě i žadatel o navrácení dítěte musí mít možnost být vyslechnuti.**

Haagská úmluva z roku 1980 i nařízení stanoví povinnost soudu, u něhož je zahájeno řízení o navrácení dítěte, umožnit vyslechnutí dítěte, pokud se to „nejeví jako nevhodné vzhledem k jeho věku nebo stupni vyspělosti“ (čl. 11 odst. 2 nařízení).

Nařízení 2019/1111 již neuvádí termín „vyslechnout dítě“, ale umožnit dítěti „vyjádřit svůj názor“ nebo „zjištění názoru dítěte“.

- **soud je povinen vydat rozhodnutí nejpozději do šesti týdnů od podání žádosti o navrácení dítěte. Pokud tato lhůta není dodržena, musí být objektivně odůvodněna.**

Ustanovení čl. 11 odst. 4 nařízení zužuje oblast působnosti čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980.

Pokud soud odmítne navrácení dítěte, musí podle čl. 11 bodu 6 nařízení neprodleně buď přímo, nebo prostřednictvím svého ústředního orgánu, zaslat opis soudního rozhodnutí o nenavrácení a příslušných písemností příslušnému soudu nebo ústřednímu orgánu členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním nebo zadržením, a to v souladu s vnitrostátním právem.

Článek 11 bod 7 nařízení zavazuje soud členského státu, z něhož bylo dítě neoprávněně odebráno, aby poté, co obdrží písemnosti soudu, který vydal rozhodnutí o nenavrácení dítěte podle článku 13 Haagské úmluvy z roku 1980, oznámil toto rozhodnutí stranám do jednoho měsíce ode dne vydání rozhodnutí a vyzval je, aby v souladu s vnitrostátním právem do tří měsíců od tohoto oznámení doručily svá podání soudu, aby soud mohl prošetřit otázku práva péče o dítě. Pro splnění tohoto kritéria může o přezkum péče o dítě požádat pouze jedna strana uvedená článku 11 bodu 7 BU II.

POKRAČOVÁNÍ PŘÍSLUŠNOSTI – článek 12, odstavec 1 – umožňuje spojit řízení týkající se stejných účastníků a skutkových okolností. To platí pro pokračování příslušnosti, pokud již bylo zahájeno řízení ve věcech manželských. V takovém případě je soud příslušný ve věcech manželských příslušný také ve věcech týkajících se rodičovské zodpovědnosti, pokud: řízení

²⁰ Praktická příručka, bod 6, s. 54 a 55.

²¹ Například: zprávy centra sociální péče nebo jiné dokumenty, které soudce použil, aby si vytvořil názor; je to však v každém jednotlivém případě na uvážení soudce, který rozhodnutí vydal.

ve věcech manželských bylo zahájeno u soudu členského státu; alespoň jeden z manželů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti; příslušnost soudu byla výslovně nebo jiným jednoznačným způsobem přijata manžely a nositeli rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení u soudu; a je v nejvyšším zájmu dítěte.²²

Takto stanovená příslušnost končí (čl. 12 odst. 2 nařízení), jakmile se rozhodnutí vyhovující návrhu na rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné, nebo takový zamítající, stane pravomocným; pokud se stalo pravomocným rozhodnutí v řízení ve věci rodičovské odpovědnosti, v těch případech, kdy řízení ve věci rodičovské odpovědnosti stále probíhá k datu, kdy se stalo pravomocným rozhodnutí ve věcech manželských; anebo pokud řízení ve věcech manželských nebo ve věci rodičovské zodpovědnosti skončilo z jiného důvodu.

Článek 12 odst. 3 nařízení umožňuje **pokračování příslušnosti bez ohledu na manželské věci** u řízení ve věcech **rodičovské zodpovědnosti**, pokud nebylo zahájeno řízení ve věcech manželských a dítě nemá obvyklé bydliště v tomto členském státě, ale má k němu podstatný vztah; příslušnost soudu byla výslovně nebo jiným jednoznačným způsobem uznána všemi účastníky řízení v době zahájení řízení a je to v nejlepší zájmu dítěte (tyto tři podmínky musí být splněny **kumulativně**).

Například pokud má dítě, které je státním příslušníkem členského státu EU, obvyklé bydliště v zahraničí v nečlenském státě EU, který není smluvní stranou Haagské úmluvy z roku 1996, může být příslušnost soudu členského státu, jehož je dítě státním příslušníkem, určena odkazem na státní příslušnost tohoto dítěte, jsou-li splněny další stanovené podmínky (nejlepší zájem dítěte a souhlas všech stran). V těchto případech se má za to, že příslušnost podle článku 12 je v nejlepší zájmu dítěte (čl. 12 odst. 4 nařízení).

PŘÍSLUŠNOST ZALOŽENÁ NA PŘÍTOMNOSTI DÍTĚTE – článek 13 nařízení se použije, pokud nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte a nelze prorogovat příslušnost soudu příslušného členského státu. V těchto případech je jedinou možností určení příslušnosti soudu členského státu, v němž se dítě nachází (čl. 13 odst. 1).²⁴ V souladu s důvodovou zprávou Komise ES²⁵ se tento článek nepoužije v případě dítěte, které má obvyklé bydliště ve třetím státě.

Článek 13 odst. 2 nařízení stanoví tento typ příslušnosti v případě dětí, které jsou uprchlíky, nebo dětí mezinárodně přemístěných z důvodu nepokojů v jejich zemi.

ZBYTKOVÁ SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOST – Článek 14 nařízení, jakožto poslední v hierarchii ustanovení určujících příslušnost, stanoví postup v případě, že žádný soud členského státu není příslušný podle článků 8 až 13. V takovém případě soudy nebo jiné orgány členských států určují svou příslušnost podle právních předpisů tohoto státu.

²² Pokud má dítě obvyklé bydliště ve třetím státě, na který se nevztahuje oblast působnosti BU II bis nebo Haagské úmluvy z roku 1996, má se za to, že příslušnost stanovená podle článku 12 je v nejlepší zájmu dítěte, zejména pokud se zjistí, že v tomto třetím státě nelze řízení vést (čl. 12 odst. 4 BU II bis).

²³ Podstatným vztahem se rozumí zejména skutečnost, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má obvyklé bydliště v tomto členském státě nebo že dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu (čl. 12 odst. 3 písm. a)).

²⁴ ESD: C- 479/10 PPU *Mercredi v. Chaffe* (2010) ECR I-14309.

²⁵ Důvodová zpráva Komise ES, KOM(2001) 505 v konečném znění, s. 9.

POSTOUPENÍ VĚCI K PROJEDNÁNÍ VÝHODNĚJI UMÍSTĚNÉMU SOUDU – článek 15 nařízení stanoví, že soudy členského státu, které jsou příslušné ve věci samé, mohou **výjimečně** přenést příslušnost na soud jiného členského státu, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je k projednání věci nebo její určité části vhodnější, a v případě, že je to v zájmu dítěte (čl. 15 odst. 1 nařízení).

Příslušnost může být přenesena ve vztahu k **celé věci nebo její části** (čl. 15 odst. 1 písm. a) nařízení).

K přenosu příslušnosti může dojít (čl. 15 odst. 2 nařízení) na žádost jedné ze stran, z podnětu soudu (*ex officio*), pokud s tím souhlasí alespoň jedna ze stran, nebo na žádost soudu jiného členského státu, k němuž má dítě zvláštní vztah, pokud s tím souhlasí alespoň jedna ze stran. Jsou-li splněny všechny výše uvedené podmínky, může soud členského státu původu:

- přerušit řízení v dané věci nebo její části a vyzvat strany, aby ve lhůtě stanovené soudem podaly návrh na předání věci nebo její části soudu tohoto jiného členského státu, nebo požádat soud tohoto jiného členského státu, aby převzal příslušnost.

Pokud strany **do této doby** nezahájí řízení u soudu jiného členského státu, soud členského státu příslušný ve věci samé pokračuje ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14 (čl. 15 odst. 4 nařízení). Totéž platí v případě, že soud, jemuž byl návrh na postoupení věci předložen, odmítne svou příslušnost nebo ji nepřevzme **do šesti týdnů** od zahájení řízení (čl. 15 odst. 5 nařízení).

Pokud dožádaný soud převezme příslušnost a souhlasí s postoupením věci, soud, který podal žádost, se podle článku 15 nařízení vzdá příslušnosti.

Jakmile byla věc postoupena soudu jiného členského státu, nemůže být dále postoupena třetímu soudu.

Čl. 15 odst. 3 nařízení definuje, kdy se má za to, že dítě má „zvláštní vztah k členskému státu“: pokud se tento členský stát stal obvyklým bydlištěm dítěte poté, co bylo zahájeno řízení u soudu příslušného ve věci samé; nebo pokud dítě mělo dříve obvyklé bydliště v tomto členském státě nebo pokud je dítě státním příslušníkem tohoto členského státu nebo pokud je nositel rodičovské zodpovědnosti státním příslušníkem tohoto členského státu nebo pokud se jmění dítěte nachází v tomto členském státě a věc se týká opatření k ochraně dítěte ve vztahu ke správě, zachování nebo nakládání s tímto jměním.

V tomto smyslu vyniká jako důležitá čtvrtá uvedená položka, podle níž souvislost představuje státní příslušnost nositele rodičovské zodpovědnosti, neboť nositel nemusí nutně znamenat rodiče, takže příslušná státní příslušnost se vztahuje spíše na státní příslušnost nositele rodičovské zodpovědnosti než rodiče.

Oba soudy musí být přesvědčeny, že postoupení je v nejlepším zájmu dítěte. Soudci by měli spolupracovat, aby tuto otázku posoudili na základě „konkrétních okolností případu“.²⁶

SPOLEČNÁ USTANOVENÍ

Závazné normy obsažené v kapitole II upravují mezinárodní příslušnost soudů a dalších orgánů členských států EU, zahájení řízení u soudu, zkoumání příslušnosti a přípustnosti, litispendenci a závislé žaloby a konečně také předběžná opatření, včetně zajišťovacích. Tato ustanovení mají význam v případech, kdy strany podávají závislé žaloby v různých členských státech.

Článek 16 – Zahájení řízení u soudu – za zahájení řízení u soudu se považuje okamžik, kdy návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost byl podán k soudu za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro doručení odpůrci (odstavec 1), nebo pokud má být písemnost doručena před podáním u soudu, v okamžiku, kdy byla převzata orgánem odpovědným za její doručení za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro podání písemnosti k soudu (odstavec 2).

Nařízení **autonomně** stanoví okamžik, kdy se řízení považuje za zahájené, protože členské státy mají různé právní předpisy, které tento okamžik určují, a tato úprava zabráňuje tomu, aby strany využívaly rozdílů ve vnitrostátních právních předpisech ve svůj prospěch (*forum shopping* – účelové vyhledávání fóra).

Článek 17 - Přezkoumání příslušnosti

Pokud je soudu některého členského státu předložena věc, k níž není podle tohoto nařízení příslušný a k níž je podle tohoto nařízení příslušný soud jiného členského státu, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepřislušnost. Výjimkou jsou postupy v případech z článků 12, 13 a 14 nařízení.

Soud přihlíží k příslušnosti bez návrhu v průběhu celého řízení. Jinými slovy, v kterékoliv fázi řízení může prohlásit, že není příslušný.

Článek 18 – Přezkoumání přípustnosti

Poté, co soud určí svou příslušnost v dané věci, zkoumá bez návrhu přípustnost žaloby.

Pokud se odpůrce, který má obvyklé bydliště v jiném státě, než je členský stát, ve kterém byl návrh podán, nedostaví k soudu, přeruší příslušný soud řízení do té doby, než bude prokázáno, že odpůrce mohl být písemně vyrozuměn o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by mu umožnil přípravu na jednání před soudem, nebo že k tomu byly učiněny veškeré nezbytné kroky (odstavec 1).

²⁶ Praktická příručka, bod 6, s. 34.

Pro doručování písemností z jednoho členského státu do druhého se použije nařízení Rady (ES) č. 1348/2000²⁷ – nařízení o doručování písemností (odstavec 2). Toto nařízení bylo zrušeno a nahrazeno novým nařízením – nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000²⁸.

Pro ostatní druhy doručování písemností se použije článek 15 Haagské úmluvy ze dne 15. listopadu 1965 o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních (čl. 18 odst. 3). Pokud se ani tato úmluva nepoužije, použije se vnitrostátní právo.

Článek 19 – Překážka litispence a závislé žaloby

Nařízení stanoví několik kritérií pro určení mezinárodní příslušnosti, a proto bylo nutné upravit také otázku litispence a závislých žalob.

Nařízení nesjednocuje pravidlo o litispenci. Pravidla se vztahují pouze na řízení zahájená v členských státech EU, nikoliv v „třetích státech“ (nečlenských státech EU).

Odstavec 2 se použije v případě, že je řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti **ke stejnému dítěti v téže věci** zahájeno u soudů různých členských států, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. Tímto způsobem se předejde situacím, kdy oba soudy odmítnou svou příslušnost (negativní kompetenční konflikt).

Pokud je určena příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první, prohlásí se soud, který řízení zahájil později, za nepřislušný ve prospěch tohoto soudu (odstavec 3).

Ve vztahu k litispenci s třetím státem se použijí pravidla mezinárodního práva procesního soudu, který litispenci zkoumá (*lex fori*), protože nařízení pravidla pro tyto situace neobsahuje.

Článek 20 – Předběžná opatření, včetně zajišťovacích v naléhavých případech týkajících se osob nebo majetku mohou soudy členských států, které nejsou příslušné ve věci samé v souladu s ustanoveními nařízení, zahájit řízení a přijmout předběžná opatření, včetně zajišťovacích.²⁹ To však nevylučuje možnost, aby soud příslušný ve věci samé přijal předběžná

²⁷ Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, Úř. věst. ESL 169/37, 30. 6. 2000.

²⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, Úř. věst. L 324/79, 10. 12. 2007. 2007.

²⁹ ESD: věc C-523/07, *Applicant A* (2009), ECR I-2805; věc C-403/09, *PPU Detiček v. Sgueglia* (2009), ECR I-12193, věc C-296/10, *Purrucker v. Vallés Péres* (2010), ECR I-11163.

a zajišťovací opatření týkající se věci samé³⁰ (odstavec 2 článku 20 nařízení). Tato opatření se řídí právem soudu členského státu, u něhož byla žaloba podána.

Tato rozhodnutí nabývají účinnosti pouze ve státě soudu, který tato opatření přijal, a pozbývají účinnosti, jakmile soud členského státu příslušný ve věci samé přijme opatření, která považuje za vhodná, tj. jakmile je jeho rozhodnutí uznáno a prohlášeno pravomocné podle ustanovení nařízení (C 523/07 – o předběžném opatření může rozhodnout vnitrostátní soud podle článku 20 nařízení, pokud jsou splněny následující podmínky: opatření musí být naléhavé, musí být přijato ve vztahu k osobám v dotčeném členském státě a musí být předběžné).

Přijímání opatření a jejich závaznost se řídí vnitrostátními právními předpisy. Vnitrostátní soud, který takové opatření přijal, o něm vyrozumí soud, který je příslušný ve věci samé.

UZNÁVÁNÍ A VÝKON

Jedním ze základních cílů, pokud jde o uznávání zahraničních rozsudků ve všech nástrojích mezinárodního práva soukromého EU, je umožnit „volný pohyb rozsudků“ a vytvořit „jednotný soudní prostor“ v rámci „prostoru svobody, bezpečnosti a práva“ (PSBS). Z tohoto důvodu nařízení (čl. 21 odst. 1) stanoví postup uznávání, v němž se rozhodnutí vydaná v jednom členském státě uznávají v ostatních členských státech, aniž by se vyžadovalo zvláštní řízení (*ipso iure*).

Podle čl. 2 odst. 2 a čl. 3 odst. 1 nařízení se toto pravidlo vztahuje na rozhodnutí soudních a správních orgánů ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti bez ohledu na to, jak se rozhodnutí nazývá (výnos, příkaz nebo rozhodnutí). Podle článku 46 nařízení se listiny přijaté a vykonatelné v jednom členském státě a dohody stran vykonatelné v členském státě původu jsou uznávány a prohlašovány za vykonatelné za stejných podmínek jako rozhodnutí.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti vydaná v jednom členském státě jsou uznávána v jiném členském státě bez zvláštního postupu, nevyžaduje se žádné další řízení pro aktualizaci záznamů o osobním stavu v členském státě (čl. 21 odst. 2 nařízení). Rozhodnutí, o jehož zápis do evidence je žádáno, musí být pravomocné podle práva členského státu původu (členského státu soudu, který rozhodnutí vydal).

Toto nařízení je zvláštní tím, že stanoví dva samostatné postupy pro uznávání a výkon. Jedno z nich je tradiční (standardní) řízení, zatímco druhé je zrychlené řízení, obecně známé jako „fast track“ proces.

---

³⁰ Nařízení nestanoví povahu ani druh opatření, která mohou být přijata, takže příslušný stát může přijmout jakékoli opatření v souladu s právem tohoto státu ve vztahu k osobám nebo jejich majetku na území tohoto státu.

Standardní postup uznávání se použije pro rozhodnutí ve věcech manželských a pro většinu rozhodnutí týkajících se rodičovské zodpovědnosti. Zrychlené řízení se naopak použije na rozsudky týkající se práva na styk s dítětem a na rozsudky vyžadující navrácení dítěte.³¹

Čl. 21 odst. 1 – Standardní postup uznávání – Rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti vydaná v některém členském státě se uznávají v ostatních členských státech, aniž by se vyžadovalo zvláštní řízení (*ipso iure*).

Čl. 21 odst. 3 – Soudní řízení o uznání – kterákoliv dotčená osoba může požádat o vydání rozhodnutí o uznání rozhodnutí bez ohledu na to, zda se pro takové rozhodnutí vyžaduje řízení o uznání či nikoli.

Strana, která žádá o uznání, předloží kopii rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné k prokázání jeho pravosti, a osvědčení (osvědčení o vykonatelnosti příkazu) na formuláři uvedeném v příloze II (rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti), které vydává soud členského státu původu na žádost kterékoliv dotčené strany.

V případě rozsudku pro zmeškání (strana nevstoupila do řízení) musí strana, která žádá o jeho uznání nebo navrhuje vydání prohlášení o jeho vykonatelnosti, předložit prvopis nebo ověřený opis písemnosti, která potvrzuje, že straně, která se k řízení nedostavila, byl doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost nebo jakoukoliv písemnost, která dosvědčuje, že odpůrce rozhodnutí jednoznačným způsobem přijal (článek 37 nařízení).

Pokud strana nepředloží výše uvedené dokumenty, může soud určit lhůtu pro jejich předložení, přijmout rovnocenné písemnosti nebo, pokud soud uváží, že již byl dostatečně informován, od jejich předložení upustit (čl. 38 odst. 1 nařízení).

„Kterákoliv dotčená osoba“ – to nemusí nutně znamenat strany řízení, v němž byl rozsudek vydán. Rozhodnutí o tom, koho lze za takovou osobu považovat, se řídí vnitrostátním právem členského státu, v němž byla žaloba podána.

Na řízení se použijí ustanovení nařízení týkající se prohlášení vykonatelnosti. Rozhodnutí o tom, zda má být rozhodnutí uznáno či nikoliv, se řídí vnitrostátním právem členského státu, v němž byla žaloba podána. Rozhodnutí o uznání nebo neuznání je svou právní povahou deklaratorní a nabyvá účinku mezi účastníky řízení (*inter partes*).

Článek 23 – Důvody pro neuznání rozsudků týkajících se rodičovské zodpovědnosti -

Seznam důvodů pro neuznání rozsudků týkajících se rodičovské zodpovědnosti:

- a) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá, přičemž jsou vzaty v úvahu zájmy dítěte;

³¹ NESD: C-195/08 PPU *Rinau v. Rinau* (2008) ECR I-5271, C-403/09 *Detiček v. Sgueglia* (2009) ECR I-12193, C-211/10 *Povse v. Alpagó* (2010) ECR I-6673 a C-491/10 *Aguirre Zaraga v. Pelz*.

- b) jestliže bylo rozhodnutí, s výjimkou naléhavých případů, vydáno, **aniž mohlo dítě využít práva být vyslechnuto**, a tím byly porušeny základní procesní zásady platné v členském státě, v němž se o uznání žádá;
- c) bylo-li rozhodnutí vydáno **v nepřítomnosti strany, která nebyla písemně vyrozuměna o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by jí umožnil přípravu na jednání před soudem**, pokud není zjištěno, že tato strana rozhodnutí jednoznačným způsobem přijala;
- d) na žádost jakékoliv osoby, která prohlašuje, že rozhodnutí zasahuje do její rodičovské zodpovědnosti, **pokud bylo vydáno, aniž mohla tato osoba využít práva být vyslechnuta**;
- e) **jestliže je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím** ve věci rodičovské zodpovědnosti, **kteřé bylo vydáno v členském státě, v němž se o uznání žádá**;
- f) **jestliže je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím** ve věci rodičovské zodpovědnosti, **kteřé bylo vydáno v jiném členském státě nebo ve třetí zemi, ve které má dítě obvyklé bydliště**, za předpokladu, že toto pozdější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro jeho uznání v členském státě, v němž se o uznání žádá;
- g) **jestliže nebyl dodržen postup stanovený v článku 56 nařízení** v souvislosti s umístěním dítěte do ústavní péče nebo do náhradní rodiny v jiném členském státě.

K uvedeným důvodům soud přihlíží bez návrhu.

Článek 24 – Zákaz přezkoumání příslušnosti soudu členského státu původu ve vztahu k péči o dítě – vzhledem k zásadě EU o vzájemné důvěře v soudní systémy členských států nesmí orgány členského státu, v němž se žádá o uznání, přezkoumávat příslušnost soudu členského státu původu rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, a to bez ohledu na způsob, jakým určil svou příslušnost, tj. zda na základě ustanovení nařízení o příslušnosti, nebo vnitrostátních pravidel o mezinárodní příslušnosti, ani když nebyl příslušný k vydání rozhodnutí, které má být uznáno. Dále soud členského státu, v němž se žádá o uznání, nepřezkoumává příslušnost soudu členského státu původu rozhodnutí ve věcech veřejného pořádku uvedených v čl. 22 písm. a) a čl. 23 písm. a) nařízení.

Článek 26 – Zákaz přezkoumání rozhodnutí ve věci samé v souvislosti s péčí o dítě – Rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.

Článek 27 – Přerušování řízení – Pokud byl proti rozhodnutí, které má být uznáno, podán **řádný opravný prostředek** v členském státě, v němž bylo rozhodnutí vydáno, **může soud členského státu, v němž se žádá o uznání, řízení přerušit**. V souladu s judikaturou ESD je příslušným

opravným prostředkem opravný prostředek, který „může ze své povahy vést ke zrušení nebo změně rozhodnutí, které má být uznáno a vykonáno“, a který musí být v souladu s vnitrostátním právem členského státu původu podán ve stanovené lhůtě. Toto ustanovení se vztahuje rovněž na řízení o uznání nebo neuznání a uznání jako předběžný návrh.

Soud členského státu, v němž se žádá o uznání rozhodnutí vydaného v Irsku, může řízení přerušit, jestliže je jeho výkon v členském státě původu z důvodu podání opravného prostředku odložen.

NÁVRH NA PROHLÁŠENÍ VYKONATELNOSTI

Článek 28 – Vykonatelná rozhodnutí – Výkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti vydaných v členském státě, v němž jsou vykonatelná (což je doloženo úředním prohlášením vydaným orgány členského státu původu rozhodnutí – prohlášení o vykonatelnosti)³² a která byla doručena, je nařízen v jiném členském státě, byla-li tam tato rozhodnutí na návrh kterékoliv zúčastněné strany prohlášena za vykonatelná (odstavec 1). Odstavec 2 se vzhledem k vystoupení Spojeného království z Evropské unie nepoužije.

Článek 29 – Příslušnost místních soudů – Návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí se podává u soudu uvedeného v seznamu, který bal každý členský stát povinen zaslat Komisi podle článku 68 nařízení³³. Místní příslušnost se určuje podle místa obvyklého bydliště osoby, vůči které je výkon rozhodnutí navrhován, nebo podle místa obvyklého bydliště kteréhokoliv dítěte, na něž se návrh vztahuje. Pokud se ani jedno z těchto míst nenalézá v členském státě výkonu, určí se místní příslušnost podle místa výkonu rozhodnutí (odstavec 2).

Článek 30 – Postup – Postup při podání návrhu na prohlášení vykonatelnosti se řídí právem členského státu výkonu.

Jediným účastníkem řízení je navrhovatel (čl. 31 odst. 1 věta druhá nařízení) a řízení probíhá pouze z jedné strany (*ex parte*). Navrhovatel musí poskytnout adresu pro doručování v obvodu soudu, ke kterému se návrh podává. Jestliže však právní předpisy členského státu výkonu poskytnutí takové adresy nestanoví, ustanoví navrhovatel zvláštního zástupce (*ad litem*). K návrhu se připojí písemnosti uvedené v nařízení (čl. 30 odst. 3).

Článek 31 – Rozhodnutí soudu – Rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti se vydává neprodleně. Návrh lze zamítnout pouze z jednoho z důvodů uvedených v ustanoveních článku 23 nařízení (pod písmeny a) až g)) a článku 24 (zákaz přezkoumání příslušnosti). V tomto stadiu

³² Strana, která žádá výkon, předloží kopii rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné k prokázání jeho pravosti, a osvědčení na formuláři uvedeném v příloze II (rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti), které vydává soud členského státu původu na žádost kterékoliv dotčené strany. Pokud strana nepředloží výše uvedené dokumenty, může soud určit lhůtu pro jejich předložení, přijmout rovnocenné písemnosti nebo, pokud soud uváží, že již byl dostatečně informován, od jejich předložení upustit (článek 38 nařízení).

³³ Seznam zahrnuje pouze příslušné soudy. Místně příslušným soudem je soud místa obvyklého bydliště osoby, proti níž je výkon navrhován, nebo místa obvyklého bydliště dítěte, na něž se návrh vztahuje. Pokud se ani jedno z těchto dvou míst nenalézá v členském státě, v němž je výkon navrhován, je místně příslušným soudem soud místa výkonu rozhodnutí (čl. 29 odst. 2 nařízení).

řízení je navrhovatel jediným účastníkem řízení. Osoba, vůči níž je výkon navrhován, ani dítě nejsou oprávněny předkládat k návrhu jakékoliv připomínky.

Článek 32 – Oznámení rozhodnutí – Příslušný soudní úředník neprodleně oznámí navrhovateli rozhodnutí o návrhu vydané v souladu s postupem stanoveným právními předpisy členského státu výkonu. Bylo-li rozhodnutí prohlášeno za vykonatelné, provede se výkon podle práva příslušného členského státu.

Článek 36 – Částečný výkon rozhodnutí – Pokud bylo vydáno rozhodnutí ve více věcech (např. rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti ke třem dětem) a výkon nelze povolit pro všechny z nich (např. byl podán opravný prostředek, který pozastavuje výkon rozhodnutí ve vztahu ke dvěma dětem), soud povolí výkon pro jednu nebo více z nich. Navrhovatel může požádat o částečný výkon rozhodnutí. Předpokladem pro částečný výkon je objektivní kumulace návrhů, přičemž výkon lze povolit alespoň pro jeden návrh.

Články 33-35 – Řízení o opravném prostředku – Kterákoliv strana může podat **opravný prostředek proti rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti**. V jednotlivých členských státech se opravný prostředek podává u soudu, který tento členský stát oznámil Komisi. Opravný prostředek se projednává podle předpisů upravujících postup ve sporných řízeních. Pokud strana, vůči níž je výkon navrhován, nezahájí řízení před odvolacím soudem v souvislosti s opravným prostředkem podaným navrhovatelem, soud řízení přeruší, dokud se neprokáže, že odpůrce mohl návrh na zahájení řízení nebo rovnocenný dokument obdržet v dostatečném předstihu tak, aby mohl připravit svou obhajobu, nebo že za tímto účelem byla učiněna všechna nezbytná opatření.

Pokud bylo nutné předat dokument o zahájení řízení nebo rovnocenný dokument z jednoho členského státu do druhého, použije se nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007. Pokud se ustanovení nařízení (ES) č. 1393/2007 nepoužijí, použije se Haagská úmluva ze dne 15. listopadu 1965 o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních.

Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti musí být podán do jednoho měsíce od doručení tohoto prohlášení. Jestliže má strana, vůči níž se výkon požaduje, obvyklé bydliště v jiném členském státě, než ve kterém bylo prohlášení vykonatelnosti vydáno, činí lhůta pro podání opravného prostředku dva měsíce a počíná běžet dnem doručení prohlášení vykonatelnosti této straně osobně nebo v místě jejího bydliště. Lhůta nemůže být prodloužena z důvodu vzdálenosti pro doručení.

Proti rozhodnutí, kterým se zamítá prohlášení vykonatelnosti určitého rozhodnutí, nelze podat opravný prostředek. Rozsudek vydaný v odvolacím řízení mohou napadnout pouze účastníci řízení, nikoliv třetí osoby. Lze jej napadnout pouze v řízeních uvedených v seznamu, který každý členský stát zaslal Komisi.

Soud prvního nebo druhého stupně, u něhož byl opravný prostředek podán, může na žádost strany, vůči níž se výkon navrhuje, řízení přerušit, jestliže bylo v členském státě původu rozhodnutí napadeno řádným opravným prostředkem nebo jestliže lhůta pro podání

takového řádného opravného prostředku ještě neuplynula (čl. 35 odst. 1 nařízení). Pokud bylo rozhodnutí vydáno v Irsku, posuzuje se jakýkoli opravný prostředek použitelný v členském státě původu pro účely odstavce 1 jako řádný opravný prostředek (čl. 35 odst. 2 nařízení).

Články 37 až 39 – Společná ustanovení pro uznávání a výkon – Strana, která žádá o uznání rozhodnutí nebo je napadá nebo navrhuje vydání prohlášení o jeho vykonatelnosti, musí předložit spolu s návrhem jedno vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti a osvědčení uvedené v článku 39 nařízení.

Pokud byl rozsudek vydán pro zmeškání, předloží osoba, která zmeškala, spolu s návrhem prvopis nebo ověřený opis písemnosti, která potvrzuje, že straně, která se k řízení nedostavila, byl doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost nebo jakoukoliv písemnost, která dosvědčuje, že odpůrce rozhodnutí jednoznačným způsobem přijal (článek 37 nařízení).

Pokud nejsou písemnosti uvedené v čl. 37 odst. 1 písm. b) nebo odst. 2 předloženy, **může** soud určit lhůtu pro jejich předložení, přijmout rovnocenné písemnosti, nebo pokud soud uváží, že již byl dostatečně informován, od jejich předložení upustit. Na vyžádání soudu se předloží překlad takových písemností. Překlad musí být ověřen osobou k tomu způsobilou v jednom z členských států (článek 38 nařízení).

Příslušný soud nebo orgán členského státu původu na žádost zúčastněné strany vydá osvědčení na jednotném formuláři obsaženém v příloze II pro rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti. (článek 39 nařízení).

ZRYCHLENÝ POSTUP UZNÁVÁNÍ – vztahuje se pouze na rozsudky týkající se práva na styk s dítětem a na rozsudky vyžadující navrácení neoprávněně odebraného nebo zadržného dítěte. Toto řízení umožňuje přímé uznání a výkon dotčených rozhodnutí.

Článek 41 – Rozhodnutí o právu na styk s dítětem – Rozhodnutí o právu na styk s dítětem, které je vykonatelné v členském státě původu, se uznává a je vykonatelné v jiném členském státě bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námitky proti uznání rozhodnutí. K rozhodnutí se přiloží osvědčení o vykonatelnosti vydané na formuláři uvedeném v příloze III nařízení, které soud vydá pouze tehdy, pokud osoba, která se k řízení nedostavila, písemně vyrozuměna o zahájení řízení v dostatečném předstihu a takovým způsobem, který by této osobě umožnil přípravu na jednání před soudem, nebo byla osobě písemnost doručena, ale nikoli v souladu s těmito podmínkami, nicméně je zjištěno, že tato osoba rozhodnutí jednoznačným způsobem přijala, pokud všechny dotčené strany dostaly příležitost být vyslechnuty a dítě dostalo příležitost být vyslechnuto, pokud nebyl výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti.

I v případě, že vnitrostátní právo nestanoví vykonatelnost rozhodnutí přiznávajícího právo na styk s dítětem ze zákona, může původní soud prohlásit rozhodnutí za vykonatelné bez ohledu na případný opravný prostředek.

Pokud je rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydáno v řízení, které má v době vydání rozhodnutí přeshraniční povahu, vydává se osvědčení z moci úřední v okamžiku, kdy se rozhodnutí stane vykonatelným, byť i jen předběžně.

Pokud situace až následně získá přeshraniční povahu, vydává se osvědčení na žádost jedné ze stran.

Článek 42 – Rozhodnutí vyžadující navrácení neoprávněně odebraného nebo zadržného dítěte – Rozhodnutí vydané v členském státě vyžadující navrácení dítěte, které je vykonatelné v členském státě původu, se uznává a je vykonatelné v jiném členském státě za stejných podmínek, jaké jsou stanoveny v článku 41 nařízení, pokud dítě dostalo příležitost být vyslechnuto, pokud nebyl výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti, stranám dostaly příležitost být vyslechnuty a soud při vydání svého rozhodnutí přihlédl k důvodům a důkazům, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí podle článku 13 Haagské úmluvy z roku 1980.

V případě, že soud nebo jiný orgán přijme opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení do státu jeho obvyklého bydliště, obsahuje osvědčení údaje o těchto opatřeních. Původní soudce bez návrhu vystaví osvědčení na jednotném formuláři obsaženém v příloze IV (osvědčení týkající se navrácení dítěte (dětí)). (čl. 42 odst. 2 nařízení).

Ostatní ustanovení

Článek 43 nařízení stanoví možnost opravit osvědčení (přílohy III a IV), přičemž na každou opravu se použijí právní předpisy členského státu původu. Proti vydání osvědčení nelze podat opravný prostředek.

Řízení o výkonu rozhodnutí se řídí právem členského státu výkonu. Každé rozhodnutí prohlášené za vykonatelné nebo osvědčené (v souvislosti s rozhodnutími o právu na styk s dítětem nebo o navrácení dítěte) se vykoná v členském státě výkonu za stejných podmínek, jako by bylo vydáno v tomto členském státě (článek 47 nařízení).

Stejná pravidla platí pro veřejné listiny, které byly formálně přijaty a jsou vykonatelné jako veřejné listiny v jednom členském státě, a také pro dohody mezi stranami (článek 46 nařízení). Soudy členského státu výkonu mohou stanovit praktické podmínky organizace výkonu práva na styk s dítětem, pokud nezbytné podmínky nebyly zcela nebo dostatečně uvedeny v rozhodnutí vydaném soudy členského státu příslušnými ve věci a za předpokladu, že základní obsah tohoto rozhodnutí je nedotčen.

Praktické podmínky stanovené podle odstavce 1 pozbývají účinnosti na základě pozdějšího rozhodnutí soudu členského státu příslušného rozhodnout ve věci (článek 48 nařízení). Články 49 až 52 nařízení stanoví ustanovení o nákladech řízení, právní pomoci, záruce nebo jistotě, legalizaci a dalších podobných formalitách.

SPOLUPRÁCE MEZI ÚSTŘEDNÍMI ORGÁNY VE VĚCÍCH RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI

Ústřední orgány členských států, které spolupracují, jsou stanoveny v Haagských úmluvách. Jako úspěšný model spolupráce byly označeny i v nařízení.

Každý členský stát určí jeden nebo více ústředních orgánů, které budou nápomocny při používání tohoto nařízení, a stanoví místní nebo věcnou příslušnost každého orgánu.

Na druhou stranu praktická příručka³⁴ poukazuje na situaci, která je v tomto ohledu ideální, a sice že se určené orgány „shodují s orgány určenými podle Haagské úmluvy z roku 1980“.

Členské státy oznámí Komisi všechny případné změny postupů a organizace ústředních orgánů. Komise tyto informace zveřejní. Informace jsou k dispozici na internetových stránkách „e-justice.europa.eu“.

Nařízení stanoví, že orgány sdělují informace o vnitrostátních právních předpisech a řízeních a přijímají opatření ke zdokonalení používání tohoto nařízení a k posílení jejich spolupráce. Za tímto účelem se využívá Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci, zřízená [rozhodnutím 2001/470/ES] (články 54 a 58).

VYMEZENÍ OBLASTI PŮSOBNOSTI NAŘÍZENÍ A HAAGSKÁ ÚMLUVA Z ROKU 1996

Vzhledem k tomu, že právní nástroje EU mají přednost před všemi ostatními mnohostrannými i dvoustrannými dohodami, nahrazuje toto nařízení mezi členskými státy smlouvy platné v okamžiku vstupu tohoto nařízení v platnost, které byly uzavřeny mezi dvěma nebo více členskými státy ve věcech upravených tímto nařízením (článek 59 nařízení). Seznam těchto úmluv je uveden v článku 60 nařízení.

Článek 61 nařízení upravuje vztah k Haagské úmluvě z roku 1996 tak, že nařízení má přednost za těchto podmínek: pokud má dotčené dítě obvyklé bydliště na území členského státu; pokud jde o uznání a výkon rozhodnutí vydaného soudem členského státu na území jiného členského státu, i pokud má dotčené dítě obvyklé bydliště na území třetího státu, který je smluvní stranou uvedené úmluvy.

Pokud dítě nemá obvyklé bydliště na území členského státu, nemá nařízení přednost před Haagskou úmluvou z roku 1996, takže se může použít článek 6 odst. 2 Haagské úmluvy z roku 1996 (který stanoví příslušnost na základě přítomnosti dítěte na území státu, který je smluvní stranou uvedené úmluvy), a nikoliv článek 13 nařízení (který rovněž stanoví příslušnost na základě přítomnosti dítěte, avšak v členském státě EU).

Rozhodnutí vydaná v souladu s Haagskou úmluvou z roku 1996 nepodléhají výkladu ESD.

³⁴ Praktická příručka, bod 6, s. 83.

Praktická příručka pro uplatňování nařízení poskytuje další vysvětlení, pokud jde o vztah mezi nařízením a Haagskou úmluvou z roku 1996. Je třeba zdůraznit, že ustanovení Haagské úmluvy z roku 1996 o rozhodném právu se použijí ve všech případech, protože nařízení taková ustanovení neobsahuje.³⁵

VYMEZENÍ OBLASTI PŮSOBNOSTI NAŘÍZENÍ A HAAGSKÁ ÚMLUVA Z ROKU 1980

Vzhledem k existenci Haagské úmluvy z roku 1980 a jejímu aplikačnímu významu, zejména s ohledem na skutečnost, že všechny členské státy EU jsou rovněž smluvními stranami Haagské úmluvy z roku 1980, nařízení pouze doplňuje ustanovení Haagské úmluvy z roku 1980. Nařízení tedy nestanoví právní základ pro vydání rozhodnutí o nařízení nebo zamítnutí [žádosti o navrácení] dítěte v případě neoprávněného odebrání nebo zadržení, ale odkazuje na použití článků 12 a 13 Haagské úmluvy z roku 1980, a to i v případě, že se případ týká dvou členských států EU.

(viz vysvětlení v této příručce týkající se článků 10 a 11 nařízení).

Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech **manželských** a ve věcech **rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepřpracované znění)**.

Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepřpracované znění) (dále jen „nařízení“) se použije od 1. srpna 2022 ve všech členských státech EU s výjimkou Dánska (bod 96 preambule).

Nařízení nestanoví žádné významné změny, pokud jde o manželství.

Významné změny se týkají rodičovské odpovědnosti a mezinárodních únosů dětí, jak jasně vyplývá z názvu nařízení.

Preambule obsahuje 98 bodů (na rozdíl od preambule Brusel IIa, která obsahuje pouze 33 položek). Většina z nich se týká ochrany a zajištění ochrany práv a blaha dítěte a přímo odkazuje na článek 24 Listiny základních práv Evropské unie a Úmluvu Organizace spojených národů o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989 (bod 19 preambule).

V preambuli se rovněž stanoví důvody pro nepoužití nařízení v případě postupů uvedených v čl. 1 odst. 4.

³⁵ Vzhledem k tomu, že BU II neobsahuje ustanovení o rozhodném právu, zůstává podle článků 61 a 62 BU II bis ve vztahu k záležitostem, které neupravuje BU II bis, účinná Haagská úmluva z roku 1996. Z tohoto důvodu se ustanovení Haagské úmluvy z roku 1996 o rozhodném právu použijí společně s ustanoveními BU II bis o příslušnosti soudu, uznávání a výkonu rozhodnutí.

Nařízení zejména vyjasňuje právo dítěte na to, aby mu byla poskytnuta příležitost vyjádřit svůj názor v řízení (bod 2 preambule).

Skutečnost, že došlo k úpravě terminologie použité v nařízení Brusel IIa („výslech“), jasně poukazuje na význam této zásady, protože vyjádření názorů představuje právo dítěte, nikoliv povinnost, s podmínkami, které by měly být v procesu zjišťování názorů splněny, na rozdíl od „výslechu“, který v právním smyslu znamená povinnosti a určitou míru právní „přísnosti“.

Nařízení dále na rozdíl od Brusel IIa podrobně vysvětluje vztah nařízení a Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“) a vztah k dalšímu velmi důležitému nástroji mezinárodního práva soukromého z oblasti rodinného práva, Haagské úmluvě ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (dále jen „Haagská úmluva z roku 1996“).

Nařízení zavádí nový prvek, když v článku 2 definuje „dítě“ jako osobu mladší 18 let. V souvislosti s právem na péči o dítě nařízení neobsahuje ustanovení o prorogaci příslušnosti, což představuje významnou změnu. Prorogace příslušnosti je upravena odkazem na dohodu o volbě soudu (článek 10 nařízení).

Významná změna byla provedena ve smyslu článku 15 nařízení Brusel IIa (články 12 a 13 o přenesení příslušnosti v nařízení z roku 2019).

Dále se nařízení zabývá i předběžnými opatřeními, včetně zajišťovacích, v naléhavých případech v řízeních týkajících se péče o dítě, odděleně od opatření v řízeních týkajících se rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné, protože se na ně nevztahují společná ustanovení.

Nařízení obsahuje nové ustanovení týkající se předběžných otázek (článek 16).

Kromě preambule se právem dítěte vyjádřit svůj názor zabývá také článek 21.

Zvláštní kapitola – KAPITOLA III – se zabývá mezinárodními únosy dětí a zdůrazňuje význam příslušných ustanovení.

Tato kapitola, zahrnující články 22 až 29, stanoví postup v případě neoprávněně odebraného nebo zadržného dítěte. Stejně téma upravoval článek 11 nařízení Brusel IIa.

Nová ustanovení doplňují ustanovení Haagské úmluvy z roku 1980 ve vztahu k členským státům, zejména řízení prováděná ústředním orgánem a soudem (lhůta šesti týdnů), odkazují na alternativní řešení sporů, opakovaně stanoví právo dítěte vyjádřit svůj názor, upravují řízení o navrácení dítěte a výkon rozhodnutí o navrácení dítěte (řízení ve lhůtě šesti týdnů).

Podrobně je stanoven i postup po zamítnutí navrácení dítěte soudem podle čl. 13 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 Haagské úmluvy z roku 1980 (článek 29).

Část upravující řízení o uznání rozhodnutí jednoho členského státu v jiném členském státě je doplněna ustanoveními o dokumentech přiložených k návrhu.

Významná změna byla provedena ve vztahu k rozsudkům týkajícím se rodičovské zodpovědnosti, které nepodléhají prohlášení vykonatelnosti za předpokladu, že se tyto rozsudky staly vykonatelnými v členském státě původu. Stejně pravidlo se v nařízení Brusel IIa vztahovalo pouze na rozhodnutí o právu na styk s dítětem a navrácení dítěte v případě únosu dítěte.

Byla upravena celá kapitola o uznávání a výkonu rozhodnutí, avšak převážně z hlediska technických detailů, např. bylo změněno pořadí ustanovení v příslušné kapitole. Některá ustanovení byla rovněž doplněna. Z hlediska obsahu byly úpravy provedeny především v souvislosti s rozhodnutími týkajícími se o rodičovské zodpovědnosti.

Doplněna byla také ustanovení o spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

Byly přidány dvě nové kapitoly – kapitola VI – Obecná ustanovení, která stanoví pravidla pro komunikaci mezi soudy, shromažďování a předávání informací, informování subjektu údajů, nezveřejňování informací a jazyky, a kapitola VII – Akty v přenesené pravomoci.

Z toho vyplývá, že hlavním cílem tohoto přepracovaného znění nařízení Brusel IIa bylo rozšířit a nastolit vzájemnou důvěru mezi orgány členských států za účelem urychlení řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti a doprovodných řízení, a to při dodržení zásady nejlepšího zájmu dítěte, jak jasně vyplývá z přiznání práva dítěte vyjádřit své názory a z podrobného rozpracování řízení v případě mezinárodních únosů dětí.

Přeshraniční rozvodové řízení podle nařízení Brusel IIa

1. Právní základ a prameny práva pro přeshraniční rozvodové řízení v rámci EU

Právní základ pro jakoukoliv regulaci oblasti mezinárodního rodinného práva v EU je stanoven ve Smlouvě o fungování Evropské unie.

Podle čl. 81 odst. 1 Evropská unie rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sblížení právních předpisů členských států.

Podle čl. 81 odst. 3 „přijímá Rada opatření týkající se rodinného práva s mezinárodním prvkem zvláštním legislativním postupem. Rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem.“

Prameny práva pro případy přeshraničních rozvodů v EU jsou:

- **Nařízení Brusel IIa**

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nařízení Brusel IIa).

Nařízení Brusel IIa platí ve všech členských státech EU s výjimkou Dánska. V oblasti manželských věcí upravuje příslušnost a uznávání rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné.

- **Nařízení Řím III**

Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (nařízení Řím III).

Nařízení Řím III v současné době platí v 17 členských státech EU. Chorvatsko a Česká republika se posílené spolupráce neúčastní.

- **Mezinárodní dohody**

Například Dohoda mezi bývalou Jugoslávií a bývalým Československem o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (Bělehrad, 20. ledna 1964).

Dvoustanné dohody jsou relevantní pouze v záležitostech, na které se nevztahuje právo EU (např. kolizní normy v členských státech, které neuplatňují nařízení Řím III).

- **Vnitrostátní akty mezinárodního práva soukromého**

Vnitrostátní akty mezinárodního práva soukromého jsou relevantní pouze v záležitostech, které nejsou upraveny nařízeními EU nebo mezinárodními dohodami.

Procesní kroky v přeshraničním rozvodovém řízení

- **Příslušnost:** Soudy uplatňují nařízení Brusel IIa
- **Rozhodné právo:** Soudy použijí buď nařízení Řím III, nebo mezinárodní dohody či akty mezinárodního práva soukromého.
- **Uznávání rozhodnutí:** Soudy uplatňují nařízení Brusel IIa

2. Oblast působnosti nařízení Brusel IIa

Časová působnost

Nařízení se v zásadě použije od 1. března 2005 (viz článek 72) nebo od přistoupení nového členského státu k EU.

Územní působnost

Nařízení platí ve všech členských státech Evropské unie s výjimkou Dánska (viz 31. bod odůvodnění)

Věcná působnost

Pokud jde o manželské záležitosti, nařízení se vztahuje na rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné. Nestanoví žádnou definici pojmů, jako je „manželství“ nebo „manžel“ či „manželka“. Pokud jde o rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné, vztahuje se nařízení Brusel IIa pouze na zrušení manželských svazků a nezabývá se otázkami, jako jsou důvody rozvodu, majetkové důsledky manželství ani jinými vedlejšími opatřeními.

Judikatura: C-294/15 Mikołajczyk³⁶

(Přípustnost návrhu na prohlášení manželství za neplatné podaného třetí osobou po smrti jednoho z manželů)

³⁶ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=184506&text=&dir=&doclang=EN&part=1&occ=first&mode=DOC&pageIndex=0&cid=2143070>

Rozsudek:

Nařízení Brusel IIa musí být vykládáno v tom smyslu, že návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, spadá do působnosti tohoto nařízení.

Článek 3 odst. 1 písm. a) pátá a šestá odrážka nařízení Brusel IIa musí být vykládán v tom smyslu, že jiná osoba než některý z manželů, která podala návrh na prohlášení manželství za neplatné, se kritérií pro určování příslušnosti uvedených v těchto ustanoveních nemůže dovolávat.

3. Pravidla pro určení příslušnosti

a) Obecná příslušnost – článek 3

In matters relating to divorce, legal separation or marriage annulment, jurisdiction shall lie with the courts of the Member State

a) na jehož území

- mají manželé obvyklé bydliště, nebo

- měli manželé poslední společné obvyklé bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo

- má odpůrce bydliště, nebo

- v případě společného návrhu na zahájení řízení má alespoň jeden z manželů obvyklé bydliště, nebo

- má navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, nebo

- má navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, a zároveň je buď státním příslušníkem tohoto členského státu, nebo, v případě Spojeného království a Irska, zde má „domicil“;

b) jehož státními příslušníky jsou oba manželé nebo, v případě Spojeného království a Irska, se jedná o zemi „domicilu“ obou manželů.

Komentář:

Přestože pravidla v článku 3 stanoví širokou škálu možných příslušných soudů (existuje sedm různých hraničních určovatелů), nařízení formálně neumožňuje volbu soudu. Pravidla příslušnosti jsou alternativní, což znamená, že pokud je splněno více než jedno z nich, má návrhvatel možnost volby.

Pravidla příslušnosti jsou založena především na obvyklém bydlišti manželů nebo jejich státní příslušnosti. Mezi jednotlivými hraničními určovateli neexistuje žádná hierarchie.

Judikatura: C-168/08 Hadadi (Hadady)³⁷

(Soudní příslušnost ve věcech rozvodu: Relevantní hraniční určovatелé a jejich možný souběh: obvyklé bydliště x státní příslušnost)

Rozsudek:

Jsou-li oba manželé státními příslušníky dvou stejných členských států, brání čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2201/2003 tomu, aby byla příslušnost soudů jednoho z těchto členských států vyloučena z důvodu, že návrhatele k tomuto členskému státu neváže žádné další pouto. Soudy členských států, s nimiž manželé pojí státní příslušnost, jsou naopak na základě tohoto ustanovení příslušné k projednání věci, takže si manželé mohou podle svého uvážení zvolit soud členského státu, jemuž bude spor předložen.

b) Výlučná povaha soudní příslušnosti – článek 6

Manžel, který

- a) *má obvyklé bydliště na území některého členského státu nebo*
- b) *je státním příslušníkem některého členského státu nebo, v případě Spojeného království a Irska, má v některém z těchto států „domicil“, může být v jiném členském státě žalován pouze podle článků 3, 4 a 5.*

c) Zbytková příslušnost – článek 7

1. *Není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě článků 3, 4 a 5, určí se příslušnost v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu.*

³⁷ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72471&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8504905>

2. *Proti odpůrci, který nemá obvyklé bydliště na území některého členského státu a není ani státním příslušníkem některého členského státu nebo, v případě Spojeného království a Irska, nemá na území některého z těchto členských států „domicil“, může kterýkoliv státní příslušník některého členského státu, který má obvyklé bydliště na území jiného členského státu, využít stejně jako státní příslušník tohoto státu pravidla pro určení příslušnosti platná v tomto státě.*

Komentář:

Pravidla stanovená v člancích 6 a 7 nařízení vylučují použití vnitrostátních pravidel o příslušnosti, pokud má odpůrce obvyklé bydliště na území členského státu nebo je občanem členského státu. Kromě toho se vnitrostátní pravidla o příslušnosti použijí pouze tehdy, pokud v žádném členském státě EU neexistuje příslušný soud na základě článků 3 až 6 nařízení Brusel IIa.

Judikatura: C-68/07 Sundenlind Lopez³⁸

(Soudní příslušnost v rozvodovém řízení: Odpůrce, který není státním příslušníkem členského státu nebo v něm nemá bydliště. Vnitrostátní předpisy upravující přenesenou příslušnost)

Rozsudek:

Články 6 a 7 nařízení Brusel IIa musí být vykládány v tom smyslu, že v rámci rozvodového řízení, pokud odpůrce nemá ani obvyklé bydliště v některém členském státě, ani není státním příslušníkem některého členského státu, nemohou soudy členského státu zakládat svou příslušnost k rozhodnutí o tomto návrhu na svém vnitrostátním právu, pokud jsou podle článku 3 uvedeného nařízení příslušné soudy jiného členského státu.

4. Zahájení řízení u soudu

Zahájení řízení u soudu – článek 16

1. *Za zahájení řízení u soudu se považuje okamžik, kdy*

(a) návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost byl podán k soudu za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro doručení odpůrci,

³⁸ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=70753&text=&dir=&doclang=EN&part=1&occ=first&mode=DOC&pageIndex=0&cid=5899712>

nebo

- (b) písemnost byla převzata orgánem odpovědným za její doručení v případě, že musí být doručena před podáním k soudu, za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro podání písemnosti k soudu.

Komentář:

Vzhledem k tomu, že nařízení stanoví velké množství různých hraničních určovatelných příslušností, což často vede k situacím, kdy dva soupeřící manželé spěchají k různým soudům, aby zahájili řízení v tom členském státě, který považují za příznivější, jsou pravidla pro zahájení řízení u soudu nanejvýš důležitá. Článek 16 ve spojení s článkem 19 (Překážka litispendence a závislé žaloby) dává odpověď na otázku, kdy je řízení zahájeno a jaké kroky musí soudy učinit, pokud je řízení týkající se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné mezi stejnými stranami zahájeno u soudů různých členských států. V takovém případě soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako druhé, bez návrhu řízení přeruší, dokud nebude určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první.

Judikatura: C-173/16 M.H. proti M.H.³⁹

(Soudní příslušnost ve věcech manželských: a) - Určení okamžiku, kdy bylo zahájeno řízení u soudu. Pojem „okamžik, kdy byl návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost podán k soudu“)

Rozsudek:

Článek 16 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel IIa musí být vykládán v tom smyslu, že „okamžikem, kdy byl návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost podán k soudu“, ve smyslu tohoto ustanovení je okamžik, kdy došlo k podání k dotčenému soudu, i když tímto podáním není samo o sobě bezprostředně zahájeno řízení podle vnitrostátního práva.

5. Uznávání rozhodnutí

Uznávání rozhodnutí – článek 21

1. *Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.*

³⁹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=181565&text=&dir=&doclang=EN&part=1&occ=first&mode=DOC&pageIndex=0&cid=5901634>

2. Aniž je dotčen odstavec 3, nevyžaduje se zejména žádná zvláštní řízení v případě aktualizace záznamů o osobním stavu v jednom členském státě na základě rozhodnutí týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, která byla vydána v jiném členském státě a proti kterým podle práva tohoto jiného členského státu není možné podat opravný prostředek.
3. Aniž je dotčen oddíl 4 této kapitoly, může kterákoliv dotčená osoba postupy uvedenými v oddílu 2 této kapitoly požádat o vydání rozhodnutí o uznání nebo neuznání rozhodnutí. Místní příslušnost soudů uvedených v seznamu, který každý členský stát zašle Komisi na základě článku 68, se určuje podle vnitrostátního práva členského státu, ve kterém je návrh na uznání nebo neuznání rozhodnutí podáván.
4. Je-li otázka uznání rozhodnutí vznesena u soudu členského státu jako předběžná otázka, může o ní tento soud rozhodnout.

Důvody pro neuznání rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné – článek 22

Důvody pro neuznání rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné

Rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné se neuzná,

- a) *je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá;*
- b) *jestliže odpůrce, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl písemně vyzooměn o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by mu umožnil přípravu na jednání před soudem, pokud není zjištěno, že odpůrce rozhodnutí jednoznačným způsobem přijal;*
- c) *jestliže je neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi stejnými stranami v členském státě, v němž se o uznání rozhodnutí žádá; nebo*
- d) *jestliže je neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v řízení mezi stejnými stranami v jiném členském státě nebo ve třetí zemi, za předpokladu, že toto dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné k uznání rozhodnutí v členském státě, v němž se o uznání žádá.*

Komentář:

Uznávání rozhodnutí týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné v rámci EU podle nařízení Brusel IIa by mělo být téměř automatické – není zapotřebí žádný zvláštní postup. Totéž platí pro aktualizaci záznamů o osobním stavu v členském státě. Existuje pouze omezený počet důvodů pro neuznání, jako jsou

- a) ustanovení o veřejném pořádku, b) minimální procesní záruky, c) neslučitelnost s dřívějším rozhodnutím vydaným v členském státě uznání a konečně d) neslučitelnost s dřívějším zahraničním rozhodnutím uznatelným v členském státě uznání.

Nařízení (EU) 2016/1191 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii

1. Účinnost a cíle nařízení

Dne 16. února 2019 se stalo použitelným Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne 6. července 2016 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 (dále jen nařízení).

Cílem nařízení je podpořit volný pohyb osob odstraněním některých formalit, které jsou spojeny s potřebou ověřování a vyhotovování překladů vybraných veřejných listin. Vztahuje se pouze na seznamy vydané ve členských státech EU a určené pro použití na území jiného členského státu EU.

2. Působnost nařízení

V souladu se článkem 2 odst. 1 se nařízení vztahuje na veřejné listiny vydávané orgány členského státu v souladu s jeho vnitrostátním právem, které mají být předloženy orgánům jiného členského státu a jejichž hlavním účelem je stvrzení jedné nebo více z těchto skutečností:

- a) narození;
- b) skutečnost, že je osoba naživu;
- c) úmrtí;
- d) jméno;
- e) manželství, včetně způsobilosti k uzavření manželství a rodinného stavu;
- f) rozvod, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné;
- g) registrované partnerství, včetně způsobilosti k uzavření registrovaného partnerství a statusu registrovaného partnerství;
- h) zrušení registrovaného partnerství, rozluky nebo prohlášení registrovaného partnerství za neplatné;
- i) rodičovství;

- j) osvojení;
- k) bydliště nebo místo pobytu;
- l) státní příslušnost;
- m) neexistenci záznamu v rejstříku trestů.

Dále dle článku 2 odst. 3 se nařízení vztahuje rovněž na veřejné listiny, jejichž předložení může být požadováno od občanů Unie s bydlištěm v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky, pokud si tito občané přejí volit nebo být voleni ve volbách do Evropského parlamentu nebo v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště.

3. Změny v oběhu veřejných listin v EU

Nařízení přináší **dva základní okruhy změn** v oběhu výše uvedených veřejných listin v rámci Evropské unie: a) zrušení požadavku ověření, b) zavedení vícejazyčných formulářů.

a) Zrušení požadavku tzv. superlegalizace či ověření apostilní doložkou

Nařízení odstraňuje požadavek na vyšší ověření (tzv. superlegalizace) listin, jakož i na ověření apostilní doložkou dle Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin (tzv. Haagskou úmluvou o apostile). **Veřejné listiny**, na které se nařízení o veřejných listinách vztahuje, vydané v některém ze členských států EU, včetně jejich (prvních) ověřených kopií či elektronických verzí, **mají obíhat v rámci Evropské unie bez nutnosti jakéhokoliv dalšího ověření.**

Ověření formou apostilní doložky nicméně není nařízením rušeno či zakazováno. Na žádost je možné ověření matričních a jiných dokladů i nadále provádět. Příslušné správní úřady členských států mají veřejnosti poskytovat potřebné informace o tom, v jakém případě jsou veřejné listiny od ověření osvobozeny.

Upozornění: Upozornění: Listiny vydané soukromými osobami jsou vzhledem ke své odlišné právní povaze z působnosti nařízení vyňaty.

b) Zavedení vícejazyčných formulářů

Nařízení zavádí **vícejazyčné standardní formuláře u nejčastěji používaných typů veřejných listin**. Mají za účel **minimalizovat požadavky a náklady na pořizování úředních překladů veřejných listin**. Vícejazyčné standardní formuláře nejsou vydávány automaticky, nýbrž pouze **na žádost oprávněné osoby**. Formulář připojuje k veřejné listině zpravidla ten orgán, který listinu vystavil, a musí jej opatřit datem vydání, podpisem, razítkem či pečeti.

Účelem vícejazyčných standardních formulářů je usnadnění pořízení překladu veřejných listin v běžných situacích. Formuláře obsahují pouze základní údaje z listiny. U řady veřejných listin, jejichž obsah nemůže být ve vícejazyčném standardním formuláři řádně zohledněn, jako jsou např. některé kategorie soudních rozhodnutí, bude nadále třeba připojovat kompletní úřední překlad listiny, pokud požadavek na překlad není odstraněn jiným právním předpisem (jako je tomu např. u rozvodových rozsudků v souladu s nařízením (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti).

V případě cizojazyčných matričních dokladů, které obsahují kromě základních údajů i další rubriky obsahující poznámky či jiné texty prokazující určité skutečnosti mající vliv na prováděné řízení, bude nutno buď připojit úřední překlad celé listiny, nebo alespoň té části, která není pokryta vícejazyčným formulářem.

Kategorie veřejných listin, ke kterým bude vícejazyčný formulář vydáván, je na rozhodnutí jednotlivých členských států EU. Obecně lze říci, že se bude jednat o ty **veřejné listiny, které mají standardizovanou podobu.**

Vícejazyčný standardní formulář lze používat pouze v jiném členském státě a musí být předložen spolu s veřejnou listinou, k níž je připojen.

Pokud členský stát povolí předložení **ověřené kopie veřejné listiny namísto originálu**, musí orgány uvedeného členského státu přijmout ověřenou kopii vydanou v členském státě, v němž byla vydána originální veřejná listina.

Vzory vícejazyčných standardních formulářů jsou uvedeny v příloze nařízení o veřejných listinách. Jde o formuláře **doplňené vícejazyčným glosářem** názvů standardních položek. Překlad cizojazyčného dokladu prostřednictvím formuláře musí být proveden do úředního jazyka (některého z úředních jazyků) státu, na jehož území bude doklad předložen.

4. Výměna informací a spolupráce členských států

Mají-li orgány členského státu, v němž je veřejná listina či její ověřená kopie předkládána, důvodnou pochybnost o její pravosti komunikují spolu a konzultují prostřednictvím Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI). Do tohoto systému mají v České republice pro účely prověřování pravosti cizozemských dokladů a listin přístup Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra a krajské úřady.

5. Několik poznámek k praxi v České republice

- a) Česká republika přijímá veřejné listiny, na něž se nařízení vztahuje, i ve slovenském jazyce bez požadavku na překlad do českého jazyka či připojení vícejazyčného formuláře.

-
- b) Vícejazyčný formulář připojený k matričním a jiným dokladům nemůže být vydán samostatně, bude vždy doprovázet veřejnou listinu a musí k ní být předepsaným způsobem pevně připojen.
- c) Vydání vícejazyčného formuláře v České republice nepodléhá správnímu poplatku. V jiných členských státech EU však může být tento úkon zpoplatněn.
- d) V ČR je možno vícejazyčné formuláře připojit k těmto veřejným seznamům:
- rodný list;
  - úmrtní list;
  - oddací list;
  - vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství;
  - doklad o registrovaném partnerství;
  - vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do registrovaného partnerství;
  - čistý výpis z evidence rejstříku trestů fyzických osob;
  - listina osvědčující údaje z registru obyvatel.

Zuzana Fišerová

V současné době působí jako ředitelka mezinárodního odboru civilního na Ministerstvu spravedlnosti ČR. Vystudovala Právnickou fakultu a Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 2005 pracovala na různých pozicích na Ministerstvu spravedlnosti ČR. V lednu 2012 byla jmenována generální ředitelkou odpovědnou za oblast mezinárodních vztahů. Od roku 2015 vede mezinárodní odbor civilní. Zastupuje Českou republiku v různých organizacích a výborech (Výbor pro občanské právo v Radě EU, Evropská soudní síť ve věcech občanských a obchodních, Výbor pro právní spolupráci Rady Evropy, Správní rada Akademie evropského práva, Haagská konference mezinárodního práva soukromého a další). Má bohaté zkušenosti s výukou mezinárodního práva soukromého (zejména rodinného práva) a přeshraniční justiční spolupráce v občanských a obchodních věcech. Pravidelně přednáší pro soudce na Justiční akademii České republiky nebo Justiční akademii Slovenské republiky. Často se účastní také konferencí a seminářů pořádaných Českou advokátní komorou nebo Notářskou komorou České republiky. Má zkušenosti jako lektorka pro EJTN a Akademii evropského práva (ERA). V neposlední řadě vyučuje mezinárodní právo soukromé na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Tijana Kokić

Soudkyně Kokić působila od roku 1998 jako soudkyně Městského civilního soudu v Záhřebu, od roku 2010 jako soudkyně pro rodinné záležitosti u stejného soudu a později jako vedoucí oddělení soudu pro rodinné právo. Od roku 2017 je kontaktní soudkyně Evropské soudní sítě pro Chorvatsko pro rodinné záležitosti a od roku 2019 styčnou soudkyní IHNJ. Vystudovala Právnickou fakultu Záhřebské univerzity a má bohaté zkušenosti s programy souvisejícími s rodinným právem na národní i mezinárodní úrovni.

CEELI Institute (www.ceeliinstitute.org)

CEELI Institute je nezávislá nezisková organizace se sídlem v Praze, která se zabývá poskytováním odborného školení a vzdělávání pro právníky. Za dvě desetiletí své existence vyškolil CEELI více než 10 000 soudců, státních zástupců a advokátů z více než 50 zemí v různých oblastech, od efektivity soudů přes vyšetřování korupce až po soudcovskou etiku a lidská práva. CEELI organizuje programy v zemích EU, včetně střední a východní Evropy, v zemích bývalého Sovětského svazu, na Blízkém východě a v severní Africe a v jižní Asii.

Chorvatská soudcovská unie

Chorvatská soudcovská unie (Udruga hrvatskih sudaca – UHS) byla založena v roce 1991 a je jediným soudcovským sdružením v Chorvatsku. Jejími členy je 1185 soudců rozdělených do 21 místních poboček. Cílem Unie je podpora ústavnosti a zákonnosti jako vrcholných právních a etických hodnot, ochrana nezávislosti soudnictví, důstojnosti soudců a soudcovské profese, podpora profesních zájmů a vzdělávání soudců

Tento program byl financován z programu
Evropské unie Spravedlnost (2014-2020)

CEELI Institute

Villa Grébovka

Havlíčkovy Sady 58

120 00 Prague

Czech Republic

www.ceeliinstitute.org

office@ceeli.eu